

מהדורת 'קדן טללי ברכה'

שנה ט' (תשפ"ה)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

◆ שמות ◆

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר הקדוש המבואר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביד יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

יד | עבודת השם
בכל מקום ובכל זמן
מילתא חדת"א

יב | לב בנים על אבינו שבשמים
נציץ אורה חסידי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

יז | בירור עניין מזהות
מידת הביטחון
אוצר פניני החסידות

העלונים: פניני אביד יעקב • מילתא חדתא • ספיר ויהלום • ובחדת בחיים • מכתלי בית הדין • מגדנות

דְּרָשׁוֹת חֲתָם סוֹפֵר | מִלְשָׁה רַבְנֵי בְּלָדְתוֹ סָמְנָה אֶת הַשְּׂמִימָה וְהַבְּשָׁחוֹן פְּדָרְף
הַעוֹסְקִים בְּתוֹרָה שְׂאִין שׁוֹם טְרָדָה גוֹרְמֵת לָהֶם לְהַפְסִיק מִלְמוּדָם א
אֶף פְּרֵי תְבוּאָה | תְּלִית הַבְּשָׁחוֹן בְּהֶשֶׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא הַסֶּבֶה הַרְחוּקָה א
קִדְשֵׁי יוֹם טוֹב | הַתְּגָלוֹת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתּוֹף הַסֶּנֶה לְהִרְאוֹת שֶׁבְּכָל מְאֲרָעוֹת
הָאֵדָם טְמוּן נֶס נִסְתָּר א
לְקוֹטֵי שִׁיחוֹת | בְּרוּר עֵינֵי מֵהוֹת מֵדַת הַבְּשָׁחוֹן א
בַּת עֵינַי | אִין שׁוֹם דְּבַר הַדּוּמָה בְּמַעֲלָה לְעַבְדֹת ה' ב
פְּתוּחֵי חוֹתֵם | עֲצוּתֵיהֶם הַנִּבְעָרוֹת שֶׁל הַמְצָרִים נִגְדַּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִיא הַמְּלַחְמָה
הַתְּמִידִית בֵּין הַקְּדוֹשָׁה לְסִטְרָא אַחְרָא הַמִּתְלַבֶּשֶׁת בְּעֲצוֹת הַיָּצֵר הָרַע ג
דְּבַרֵי שְׁלֵמוֹה | עַל יְדֵי שְׂמֵתוֹנָן הָאֵדָם תְּמִיד שְׂבִהִירוֹת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ מִמְּלֵא אֶת
כָּל הָעוֹלָמוֹת מֵגִיעַ לְבוֹשָׁה וְהַשְׂתוֹקְקוֹת עֲצוּמָה לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ ג
בְּאֵר יַעֲקֹב | עַל הָאֵדָם לְהִתְנַעַע כְּדֵי לְטַהֵר עֲצֻמוֹ וּבִפְרֹט בִּימֵי הַשׁוֹבָבִים ד
דְּבָרֵי בֵּינָה | הָאֲמוּנָה מְבִיאָה לְהַשְׁכֵּלָה ד
תּוֹרַת רַבֵּי יִרְחֻמִּיאֵל | חֻקְמָה יִתְרָה מְבִיאָה לְסַפְקוֹת בְּאֲמוּנָה ד
דְּבָרֵי אֲמֵת | עֲנֵה רַק יַחַד עִם יְרָאָה ד
רְבַד הַזֶּהָב | הַגְּלוּת הָאֲמִתִּית הִיא שֶׁעַבְדוֹת הַבּוֹרָא אֵינָה חֲבִיבָה עַל הָאֵדָם וְקוֹשָׁה
בְּעֵינָיו ד
שֵׁפֶת אֲמֵת | כְּפִי שְׂבִגֵי יִשְׂרָאֵל הִתְהַפְּכוּ בְּרַגַע אֶחָד וְהִתְעַלּוּ לְמַדְרָגוֹת גְּבוּהוֹת
כֵּן כּוֹלָה פְּנִימִיּוֹת נִפְשׁוֹ בְּרַגַע אֶחָד לְהִתְהַפֵּף וְלִהְיוֹת לְהִיּוֹת רְאוּיִים לְגֵאֲלָה ד
שֵׁם מִשְׁמוּאֵל | יֵשׁ לְסַבֵּל עַל הַגְּלוּת בְּסִבְלָנוֹת וְהִתְנַשְׂאוֹת הַנֶּפֶשׁ | הַפּוֹף הַכַּת
הַיְדוּעָה - הַצִּיּוּנִים ד
אֲהַבֵּת שְׁלוֹם | בְּכָל בְּעָרָב שִׁבַּת יֵשׁ לְשׁוּב בְּתַשׁוּבָה וּבִפְרֹט בְּשִׁבְתוֹת שׁוֹבָבִים ד
נֵעַם אֱלִימֶלֶךְ | הַמִּתְלַהֵב בְּשׁוֹמְעוֹ סְפוּרֵי צִדִּיקִים אוֹת הוּא שֶׁקִּדְשָׁה בְּקַרְבּוֹ ה
מֵאוּר וְשִׁמְשׁ | עַקֵּר הַנִּסְיָעָה לְהַסְתוֹפֵף בְּצַל צִדִּיקֵי הַדּוֹר הוּא כְּדֵי לְהַשִּׁיג עֵינֵי
הַשְּׂגָחַת הַבּוֹרָא וְשְׁלִית אֲתֵר פְּנוּי מִיָּנִיָּה ה
לְקוֹטֵי רַמ"ל | כְּפִי שֶׁמִּמַּעַט תְּאֻזוֹת עוֹלָם הִזָּה כִּף נוֹתֵן כֹּחַ לְנִשְׁמָתוֹ וְנִדְבַק בְּהֶשֶׁם
יִתְבָּרַךְ ה
שֵׁם מִשְׁמוּאֵל | חֻסִּידִים בְּדוֹרוֹת קוֹדְמִים הָיוּ בְּשִׂמְחָה יִתְרָה מִחֵמַת שְׂמִירְתָם
וְהִירוֹתָם בְּעֵינֵי קִדְשָׁה ה
שֵׁם מִשְׁמוּאֵל | עַל הָאֵדָם לְהִתְמַלְאוֹת בּוֹשָׁה בְּהוֹפִיעַ אוֹר קִדְשֵׁי הַשֶּׁבֶת ה

יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל | עַל יְדֵי הַקְּדוֹשׁ זוֹכָה לְתַקּוֹן וּלְטַהֵר מִחוֹ לְהִיּוֹת קְדוֹשׁ וְנִפְרָשׁ
וְנִבְדָּל מֵעַנְיֵי עוֹלָם הַזֶּה ה
אֲמַרְי חַיִּים | חֻסִּידִים וְאֲנָשֵׁי מַעֲשֵׂה שְׂמֵחִים בְּשִׁירָה וְזִמְרָה בְּשִׁבַּת כְּדֵי לְצַרֵּף
שְׂמִיחָה לְתַשׁוּבָה תּוֹרָה וְתַפְלָה ה
בֵּית יִשְׂרָאֵל | לְהַמְשִׁיךְ הַנִּשְׁמָה יִתְרָה גַּם בַּיָּמוֹת הַחַל ה
רְבִיד הַזֶּהָב | בְּדוֹרוֹת הָאֲחֵרוֹנִים מִתְקַנְיִם בְּכַח הַשְּׂבָת כְּמוֹ הַסּוּגִיּוֹת בְּדוֹרוֹת
הָרִאשׁוֹנִים ה
אוֹר הַחַיִּים | בְּדוֹר הָאֲחֵרוֹן יוֹכְלוּ לְהִכְנִס לְשַׁעַר הַנִּי בְּאֲמַצְעוֹת הַתּוֹרָה ה
יִשְׁמַח מֹשֶׁה | עַבְדוֹת ה' מִתּוֹף שְׂמִיחָה מְצַחֵצַח אֶת הַנִּשְׁמָה וּמְאִירָה בְּאוֹר
גְּדוֹל ה
בְּנוֹרֵי אֲבִיב | אִין שַׁעוֹר לְרַחֲמֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאֶף מִי שֶׁנִּגְזַר עָלָיו יְסוּרִים יִתְפַּלֵּל
וְיִחַשְׁבֵּ לֹו כְּאִלוֹ עֶבֶר הַיְסוּרִים ו
אוֹר פְּנֵי מֹשֶׁה | כְּאֲשֶׁר הָאֵדָם מִתְחַנֵּן וּמִתְפַּלֵּל הַשְּׂכִינָה חוֹמֶלֶת עָלָיו בְּכָל
מַצָּב ו
בֵּינַת יִשְׂרָאֵל | תַּפְלָה שְׂקוּטָה מִתּוֹף צַפְיָה לִישׁוּעַת ה' עֲדִיפָה עַל זַעֲקָה גְלוּיָה ו
יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל | חֹזֵק גְּדוֹל לְכָל הַנְּעֻמָּה לְהִתְפַּלֵּל וְדַעְתוֹ מִתְרַבֵּת עָלָיו ו
וַיִּחַפְּסוּ שְׁלֵמוֹה | הַמְצָרִיִּים לֹא מִחְלוּ עַל הַשְּׁעֵבּוּד כִּיּוֹן שֶׁהִיָּה בְּיָדָם שְׂטֵר ו
חַיִּים מִירוּשָׁלַיִם | מִנְּיָן שְׁנוֹת קָשִׁי הַשְּׁעֵבּוּד ז
חוּט שֶׁל חֹסֵד | זְכוּ יִשְׂרָאֵל בְּרַכּוֹשׁ גְּדוֹל שֶׁל מִמוֹן בְּזָכוֹת קָשִׁי הַשְּׁעֵבּוּד ז
דְּרָף אֲמוּנָה | שְׂמוֹת הַמִּיְלֻדוֹת הַעֲבָרִיּוֹת כְּשִׂמּוֹתֵיהֶן שֶׁל בָּנוֹת פְּרַעָה ז
וַיִּדְבֵּר מֹשֶׁה | הַתְּגַבְּרוֹת הַגְּזוּרוֹת וְהַצְּרוֹת לְאַחַר מִיתַת עַמְרָם ח
וַיֹּאמֶר שְׂאוּל | טַעַם יְצִיאַת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם קִדְּם הַזְּמַן ח
וַיַּחֲוֶי אֶת יִתְנָן | בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הוֹרְשׁוּ לְנַהֵג בְּכָלִים שְׁנִטְלוּ מִהַמְצָרִיִּים כְּדִין שׁוֹאֲלִים ח
יֵרֶף יַעֲקֹב | רַמְזוֹ מִטְהוֹרַת שֶׁל מֹשֶׁה ח
מַגְלַת צְפוֹנוֹת | בְּגָדֵי מִצְרַיִם הַגְּדוֹלִים הָיוּ רְאוּיִים לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל הַקְּטָנִים ח
תּוֹרַת יַחֲיָאֵל | אִסוּר לְבִישׁוֹת בְּגָדֵי מִצְרַיִם קִדְּם שֶׁשָּׂנוּ אוֹתָם מִלְּבוּשֵׁי יִשְׂרָאֵל ט
אוֹר תּוֹרָה | מִנִּיעַת רַע וְנִזְק מִבְּגָדֵי הַמִּצְרַיִם ט
הָרֵי בְּשָׂמִים | נְטִילַת בְּגָדֵי מִצְרַיִם לְבָנִים שֶׁנִּלְדוּ בַּמִּדְבָּר ט
מַעֲשֵׂי צִדִּיקִים ט
סִפֵּר וַיהוָה | הָאֵרָה חֻסִּידִית מִן הַפְּרָשָׁה יג

בס"ד

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

מתחילים את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

נושאים בפרשת שמות

שמחת הבוטה

דְּרֹשׁוֹת חֲתָם סוֹפֵר

רבי משה סופר זיע"א

משה רבנו בלדתו סמו את השמחה והבטחון כדרך העוסקים בתורה שאין שום טרדה גורמת להם להפסיק מלמודם

וְתָרָא אוֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא וְתַצְפְּנָהוּ שְׁלֹשָׁה יָרַחִים (ב, ט), נִתְמַלֵּא הַבַּיִת כְּלוּ אֹר וכו' (סוטה יב). רמב"ן דקדק וכי איזה בן אינו טוב לאמו ורוצה להצפינו אם תוכל, יהיה הבית אורה או חשכה. ועוד מאי טעמא פינהו בלשון 'טוב' על שנתמלא אורה, הנה לו לומר כי מאיר הוא.

וַיֵּשׁ לומר, כי הנה בלדת בן זכר היתה אז צרה גדולה בבית, ואביו ואמו עצבין על הבן הילוד, וכי יותר לשבט לוי אשר קימו ברית מילה במצרים (ספרי במדבר ט יח), והיה דרכם לשמוח בלדת זכרים יותר ממה שאנו שמחים, כי הנה להם מצות מילה מצוה יחידית, ועתה בגזרת פרעה נהפך להם השמחה ליגון.

וְהִנֵּה רְאִתָּה דָּבָר מִתְמִיחַ, כִּי נִתְמַלֵּא הַבַּיִת אֹרֶה, וְהוּא דָּבָר תִּמְחָה שְׂבִתוֹף צָרָה יָאִיר אֹר כְּנֵה, אֵלָּא עַל כִּרְחֹף מִרְמֹז 'כִּי טוֹב' הוּא, פְּרוֹשׁ שִׁיְהִי מִבְּעַלֵּי טוֹב לִב, שִׁישְׁתּוּוּהוּ בְּעֵינָיו צָרָה וּרְחָה, וְלֹא יִתְבַּלְבֵּל כָּלֵל וְלֹא יִפְסִיק מִלְהֲאִיר, כִּרְחֹף שֶׁל הַיְשָׁרִים בִּיּוֹתֵר שֶׁהִגִּיעוּ לַמִּדַּת הַהַשְׁתּוּוֹת, שְׁאִין שׁוֹם צֶעַר וְכִנְסוּ בְּלִבָּם, שְׂמִיחִים בְּה' וּבּוֹטְחִים בּוֹ בְּתַכְלִית הַבְּטָחוֹן, וְאִינֶם מִפְּסִיקִים מִלְמוּדָם אֲפִילוּ רָגַע אֶחָד כִּי לֹא יִטְרִידִם שׁוֹם טְרָדָא מִמֶּנּוּ.

וְזוֹהוּ הַטַּעַם מֵהַשְׁתַּמְחֵה יוֹכֵד דְּוָקָא שְׁלֹשָׁה יָרַח, כִּי מִמֵּה שֶׁרְאִתָּה יוֹכֵד 'כִּי טוֹב', שִׁישְׁתּוּהוּ בְּעֵינָיו צָרָה וּרְחָה כְּנֵל, הִנֵּה לָהּ רֵז שִׁילֵד זֶה הוּא הָרְאוּי לְקַבֵּל הַתּוֹרָה, וְעַל יְדוֹ תִּתְּנֶן הַתּוֹרָה (דְּרוֹשׁ לוֹ אֲדָר תַּקִּים):

אך פרי תבואה

רבי צבי הירש מליסקא זיע"א

תלית הבטחון בהשם יתברך שהוא הסבה הרחוקה

וְהַתְּצַב אַחַתּוֹ מִרְחֹק לְדַעָה מֵהַיַּעֲשֶׂה לוֹ (ב, ט). יש לומר על פי מה דמבאר בחובת הלככות זל"ה, דיש בעולם סבה קרובה וסבה רחוקה, והנה פשוטי העם הם סוכרים והסבה הקרובה גורם להדבר שנעשה, אבל

באמת העקר הוא הסבה הרחוקה.

וְהִבִּיא מִשָּׁל עַל זֶה, לְמַלֵּךְ אֶחָד שֶׁגִּזַּר עַל הַשׁוֹטֵר שִׁיְכֶה אֶת אֶחָד, וְהִנֵּה הַשׁוֹטֵר הוּא הַסִּבָּה הַקְּרוֹבָה, וּבְאֵמַת אֵין בְּיָדוֹ לְשַׁנּוֹת כָּלֵל, רַק הַמֶּלֶךְ הוּא יְכוּל לְשַׁנּוֹת, וְהוּא הַסִּבָּה הַרְחֹקָה, וְלִכֵּן הַצְּדִיקִים אֵין תּוֹלִין בְּטַחֲנָם בְּהַטְּבַע שֶׁהִיא הַסִּבָּה הַקְּרוֹבָה, רַק בְּרִצּוֹן הַבּוֹרָא יִתְבַּרֵךְ שֶׁהוּא הַסִּבָּה הַרְחֹקָה.

וְכֵזָה אִמְרַתִּי עַל הַפְּסוּק (בראשית כב ד) 'וַיֵּרָא אֶת הַמָּקוֹם מִרְחֹק', וּמִבְּאֵר בְּמִדְרָשׁ (זוה"ק ח"א קכ). שְׂרָאָה אֶת יַעֲקֹב וַיֵּצֵא מִמֶּנּוּ. וְהִנֵּה קִשָּׁה הָאֵיף יְכוּל יַעֲקֹב לְצַאת מִמֶּנּוּ, כִּינֵן שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְשַׁחַט אֶת בְּנֵו. אָמְנָם וְדָאֵי עַל דְּרַךְ הַטְּבַע שֶׁהוּא הַסִּבָּה הַקְּרוֹבָה אֵינוֹ יְכוּל לְהִיּוֹת, אֲבָל עַל יְדֵי הַרְצוֹן שֶׁל הַבּוֹרָא יִתְבַּרֵךְ יְכוּל לְהִיּוֹת, וּבְאֵשֶׁר בְּאֵמַת הִנֵּה עַל יְדֵי עֲקֻרְתוֹ נִתְבַּרֵךְ יַצְחָק אֲבִינוּ בְּזַעַד שֶׁל קִנְאָה, וְזֶה 'וַיֵּרָא אֶת הַמָּקוֹם מִרְחֹק'.

וְכֵן מְרִים גַּם כֵּן הִיְתָה בְּטַחֲנָה עַל הַסִּבָּה הַרְחֹקָה, וְזֶה וְתַתְּצַב אַחַתּוֹ מִרְחֹק לְדַעָה מֵהַיַּעֲשֶׂה לוֹ, וְזֶה גַּם כֵּן אָמַר לְחַכְמָה אַחַתִּי אֶת' (משלי ז ד), שְׁלֹא תִסְמָךְ עַל הַטְּבַע, רַק עַל הַתּוֹרָה וְעַל רִצּוֹן הַבּוֹרָא כִּרְחֹף הוּא שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (תהלים קד כד) 'כִּלְמֶם בְּחַכְמָה עֲשִׂית'.

וּבְאֵמַת כִּף הִנֵּה, וַיִּרְדֶּה בַת פְּרַעֲה', הַגַּם שְׂאֵבִיָּה גִזַּר הַגּוֹזְרָה הַזֶּה, וַיֵּצֵא הַצֵּלָה שֶׁלוֹ מִבֵּיתוֹ, וְהוּא הַפֶּךְ הַטְּבַע. עַל כֵּן לֹא יֵשִׁים הָאָדָם בְּטַחֲוֹנוֹ רַק בְּשִׂמּוֹ יִתְבַּרֵךְ, וְהוּא יְכוּל לְהַצִּילוֹ בֵּין בְּדֶרֶךְ הַטְּבַע בֵּין שְׁלֹא כְּדֶרֶךְ הַטְּבַע:

קדשת יום טוב

רבי חנניה יום טוב ליפא מסיגעט זיע"א

התגלות הקדוש ברוך הוא מתוך הסנה להראות שבכל מארעות האדם טמון גם נסתר

וַיֵּרָא מִלֶּאֶף ה' וְגו' מִתּוֹךְ הַסִּנֵּה (ג, ט). וְאֲפֹשֶׁר לומר כְּפִיֶּעַמָּא דְשִׂמְיָא, וְהוּא בְּהִנֵּית הַנְּחָה סוֹבְרָת, דְּהִנֵּה מִדַּעַת זֹאת צְרִיף הָאָדָם לִידַע בְּנַפְשׁוֹ, שְׁכָל הַסִּבּוֹת וְהַמְקָרִים שִׁיְהִיָּה לוֹ הַכֵּל הוּא בְּדֶרֶךְ נְסִי מֵאֵת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְשִׁלָּא עַל פִּי סִדְרֵי הַטְּבַע וְדֶרֶךְ הָאֶרֶץ.

כִּי הַטְּבַע הִיא מִתְּנַגְדַת מֵאֵז לְקִיּוּם אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי, וְאִבְרָהָם אֲבִינוֹ עָלִיו הַשְּׁלוֹם

עקר הנה ועל פי הטבע לא היה יכול להשתלשל ממנו זרע קדש עם בני ישראל, ואין בעל הנס מכיר בנסו (נדה לא), וכאמרם ו"ל (שם) על הפסוק 'לעשה נפלאות גדולות לבדו' (תהלים קלו ד).

וּכְאֲשֶׁר יֵשִׁים הָאָדָם זֹאת אֵל לְבוֹ וַיִּאֲמִין בְּאֵמַת בְּהַשְׁגַּחַת הַבּוֹרָא כִּרְחֹף הוּא, אֲזִי לֹא יֵרָא מִכָּל דְּבָר רַע, וְאִף אִם יֵצֵר לוֹ מֵאֵד לֹא יִרְךְ לְכַבּוֹ עַל יְדֵי זֶה, שְׂמִכִּינֵן שֶׁהוּא דְבוּק בְּאִמוּנָתוֹ יִתְבַּרֵךְ. יַדַע בְּנַפְשׁוֹ שֶׁהַכֵּל הוּא עַל פִּי נֶס נִסְתָּר מֵאֵת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהוּא נִסְתָּר וְנִטְמָן מֵעֵין הָרוֹאֶה נֶס בְּתוֹךְ נֶס, וְהַכֵּל הוּא לְטוֹבַת הַצִּלְחָתוֹ, וְכַמוּכָא בְּסִפְרִים הַקְּדוּשִׁים, וְאִם כֵּן לֹא יִפְחָד כָּלֵל מִצָּרָה שְׁלֹא תְבֵא, רַק יֵשִׁים בְּה' מִבְּטָחוֹ וְלֹא יִמוּט לְעוֹלָם.

וּלְכוֹנָה זֶה נִגְלָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִשָּׁה מִתּוֹךְ 'הַסִּנֵּה', כִּי הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל תּוֹף וְאֲמַצַּע תַּבַּת 'הַסִּנֵּה' הֵמָּה 'נֶס', לְהוֹרוֹת נִמֵן שְׁכָל הַתְּנַגְּחוֹת שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְתוֹף כֵּל דְּבָר וְדָבָר הוּא גַם טְמוּן בְּתוֹכוֹ:

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

ברור ענין מהות מדת הבטחון

פְּרוֹשׁ "בְּטָחוֹן" אֵינוֹ רַק אִמוּנָה בִּיכְלֵת ה' לְהַטְּבִיבוֹ וְלְחַלְצוֹ מִצָּרָה כּו', אֲלֵא שְׂבוּטָח בְּה' שְׁכֵן יַעֲשֶׂה בְּפַעַל, שֶׁהַדָּבָר וְדָאֵי אֲצִלוֹ עַד שֶׁהוּא בְּמִנּוּחָה גְּמוּרָה וְאֵינוֹ דוֹאֵג כָּלֵל, וְכַמוּבָר בְּחֻבַּת הַלְּכָבוֹת, שְׂמֵהוּת הַבְּטָחוֹן הוּא מִנּוּחַת נַפְשׁ הַבּוֹטָח, וְשִׁיְהִי לְבוֹ סְמוּךְ עַל מִי שְׂבִטָח עָלָיו שִׁיעֲשֶׂה הַטוֹב וְהַנְּכוֹן לוֹ בְּעֵנִין אֲשֶׁר יִבְטַח עָלָיו.

וַיִּצְרִיף בְּאוֹר, מֵהוּ הַיְסוּד לְיִבְדָּאוֹת זוֹ, דְּכִינֵן שְׂאֲפֵלוֹ כְּשִׁישׁ הַבְּטָחָה מִפְּרִשַׁת מֵאֵת ה' תִּכְנֵן שְׁלֹא תַחְקִים הַהַבְּטָחָה "שְׂמָא גְרַם הַחֲטָא", כֵּל שְׁכֵן וְקַל וְחֻמְרָא כְּשִׂאֵין הַבְּטָחָה מִפְּרִשַׁת. וְהָרִי חֲשַׁשׁ זֶה דְּשְׂמָא גְרַם הַחֲטָא קָיָם אֲצֵל כָּל אֶחָד וְאֶחָד (וְכַמוּ שְׁנֵאמַר 'אֵין צְדִיק בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יַחֲטָא' (קהלת ז ט)), בְּמִכָּל שְׁכֵן וְקַל וְחֻמְרָא מִזֶּה שְׂאֲפֵלוֹ יַעֲקֹב אֲבִינוֹ חֲשַׁשׁ שְׂמָא גְרַם הַחֲטָא.

מענה הצמח צדק זיע"א "טראכט גוט

- וועט זיין גוט"

וַיּוֹכֵן זֶה עַל פִּי דְבָרֵי רַבְּנֵי הַצִּמְחָה צְדִיק, שֶׁעֲנָה לְאֶחָד שֶׁהִתְחַנֵּן אֲצִלוֹ לְעוֹרֵר רַחֲמִים

על ידי שהאדם סומך באמת ובעמק נשמתו רק על הקדוש ברוך הוא לבד, עד שאינו הואג כלל, הרי התעוררות זו גופא פועלת שהקדוש ברוך הוא מתנהג עמו באופן זה, שמטיב עמו (גם אם לולא זאת אינו ראוי לזה).

וזהו תכּן הצווי 'בטח בה' (וכיצא בזה) – שהאדם צריך להשליף את יתבו על הקדוש ברוך הוא שייטיב לו בטוב הנראה והנגלה, וכאשר הוא סומך אף ורק על הקדוש ברוך הוא לבד (מבלי לעשות השבונות, אם אפשר לו להציל כו'), אזי ההנהגה עמו מלמעלה הוא מדה פגודה מדה, שהקדוש ברוך הוא שומר עליו ומרחם עליו גם אם על פי חשבון אינו ראוי לכך שיהי טוב לו בטוב הנראה והנגלה דוקא.

וזהו פרוש דברי הצמח צדק, שהבטחון עצמו יביא לתוצאות טובות, שאינו ענין צדדי לבד בבטחון, אלא זהו גדר הבטחון שנגצטינוניו עליה (לקוטי שיחות חלק לו ע' 2 ואילך)

על אדונו, ש'מסור בידו, ולא יוכל אדם להזיקו ולהועילו כו' זולתו.

ולכן מוכן, שבטחון זה בהקדוש ברוך הוא הוא באופן שאין המצב הטבעי משנה כלל, וגם אם על פי דרכי הטבע נמנע שינצל, הרי הוא סומך על הקדוש ברוך הוא, שאינו מגבל בחקי הטבע חס ושלום].

וזה גופא הוא יסוד לבטחוננו של האדם שהקדוש ברוך הוא ייטיב לו בטוב הנראה והנגלה, גם אם אינו ראוי לחסד זה:

אין הפרוש בבטחון, שמאמין, שפיין שחסדי השם הם בלי מדידה והגבלה, בין לראוי בין למי שאינו ראוי, לכן הוא יקבל את חסדי השם בלי שום עבודה מצדו (פי לפי זה בשל כל הענין דשכר ועניש).

אלא בטחון הוא עבודה וגייעה בנפשו, והיא מביאה את חסדי השם הבאים כתוצאה מעבודת וגייעת האדם לבטח בה':

על חולה מסכן חס ושלום – טראקט גוט – וועט זיין גוט" ("חשב טוב ויהיה טוב"). ומשמע מדבריו, שעצם המחשבה לטובה (הבטחון) תביא לתוצאות טובות (ובטוב הנראה והנגלה).

ונראה לכאר פונת הדברים: חובת הבטחון שנגצטינוניו עליה אינה רק פרט (ותוצאה בדרך ממילא) מהאמונה שהכל בידי שמים ושהקדוש ברוך הוא הוא חנון ורחום, דאין צריך בחיוב מיוחד על זה.

אלא חובה זו היא עבודה בפני עצמה, שמהותה וגדרה – שהאדם יסמך וישען על הקדוש ברוך הוא, עד שישליף כל גורלו ביד השם, כמו שנגמר 'השליף על ה' יהבך' (תהלים נה כג), שאין לו שום משען בעולם בלעדו יתברך.

ויש לומר, שזוהי הפונה במה שאינא בחובת הלכבות שבטחון הוא 'כעבד האסור אשר הוא בבית הבור ברשות אדוניו', שכל בטחוננו של האסור הוא רק

פרשת שמות

חז"ל (יבמות כא.) 'אלה קשה, מרמו על בחינת גשמיות שהם קשה, ואות וא"ו של 'אלה' מרמו על בחינת המשכה, שנמשך בחינת קדשה לבחינת גשמיות.

ועל ידי מה נמשך, על ידי שמו"ת, גוטריקון שמי"ם ממע"ל ואר"ץ תת"ת, רצה לומר על ידי שיתבונן בבחינה זו שאין למעלה מבחינת שמימי, ואין למטה מבחינת ארציות, ועל ידי זה יתרחק מאד מבחינת גשמיות, ועל ידי זה יש בו כח אחר כך להמשיך בחינת קדשה לבחינת גשמיות.

וזהו הבאים מצרימה, רצה לומר בבחינה זו של ואלה שמות, באו בני ישראל בבחינת קדשה, לבחינת מצרימה שמרמו על גשמיות.

'ולך איש מבית לוי' לשון לוייה לבחינת בת לוי להעלותה לקדשה

וזהו מרמו גם כן בפסוק (להלן ב א) 'ולך איש מבית לוי ויקח את בת לוי', פרוש שהלך מבחינת בית לוי, רצה לומר אחר שהיה בבחינת בית לוי, לשון לוייה, בחינת חבור לקדשה, הלך אחר כך לבחינת בת לוי, לבחינה הקטנה הנקראת בת לוי, מרמו לבחינת ארציות, להעלותם לקדשה. שנופה לזה, כו יתיה רצון:

היום והשבת אל לבכך כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד'. פרוש, לדעת כי 'בשמים' שמרמו על בחינת שמי"ם, הוא בחינת עבודת ה', הוא 'ממעל' בתכלית המעלה. ועל הארץ מתחת, רצה לומר הארציות שהם תענוגי עולם הזה, המה בתכלית 'מתחת', שאין תחתיהם שום דבר שיהא גרוע מהם.

יש להתרחק מתענוגי עולם הזה בתכלית הרחוק ובכך זוכה להעלותם לקדשה

מכל זה צריך האדם להתבונן היטב, ולהתרחק מבחינת גשמיות ותענוגי עולם הזה בתכלית הרחוק, ולדבק את עצמו לבחינת קדשה. כמאמר הפתוב (להלן ב ה) 'תתצב אחתו מרחק לדעה מה יעשה לו'. רצה לומר שמתחלה נתרחה מבחינת גשמיות ונתחברה לבחינת קדשה, כדי שאחר כך תוכל לחזר ולהעלות בחינת גשמיות, הינו מדת גשמיות ותענוגיו, ולהעלותם ולקרובם לשרשם.

כי עד שלא הרחיק את עצמו מהם לגמרי אי אפשר להעלותם, עד שבתחלה ירחיק את עצמו מהם, והם אצלו בתכלית המאוס, ואחר כך יכול להעלותם פנזכר לעיל.

הרמו בפסוק 'אלה שמות' וגו'

ואפשר לומר שזהו מרמו בפסוק ואלה שמות בני ישראל, שידוע מאמר

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו (א א)

בת עין

רבי אברהם דב מאבובטש זיע"א
אין שום דבר הדומה במעלה לעבודת ה'

עוד יש להבין פסוק זה על דרך המוסר. הנה בשביל ישראל שנקראים ראשית הנהגה העולם הזה הגשמי, שיהיה להם כפרודור לפני הטרקלין, להכין את עצמם בעולם הזה לכנס לעולם הבא.

וזהו העקר העבודה, לידע ולהבין שכל תענוגי עולם הזה המה הכל ורעות רוח, ואינו תכלית וקיום נצחי, רק המה תכלית השפלות ופחותי הערך, ועקר הבריאה היתה רק בשביל עבודת הבורא ברוך הוא שהוא קיום נצחי, שאין לו שום דמיון וערך בשום תענוג עולם הזה.

כמאמר 'מי ידמה לך ומי ישנה לך', רצה לומר שאין שום מעלה דומה במעלה ואין שום ערך למעלת עבודת הבורא ברוך הוא, שנמשך על ידה חיים ממקור החיים ברוך הוא, וכנגדו הוא תענוגי עולם הזה בתכלית השפלות שאין לעולם הזה שום מעלה ותכלית נצחי.

עניני השמים הם בתכלית המעלה ועניני הארציות להפך

וזהו שאמר הפתוב (דברים ד לט) 'וידעת'

כל טוב, ולפיכך ויקצו מפני בני ישראל, משום דהו בטול חיותם:

ומשה היה רעה וגו' וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה וירא והנה הסנה בער באש והסנה איננו אפל, ויאמר משה אסרה נא ואראה את המראה הגדל הזה מדוע לא יבער הסנה, וירא ה' כי סר לראות וגו' (ג ד-א)

דברת שלמה

רבי שלמה מלוצק זיע"א

על ידי שמתבונן האדם תמיד שבהירות אורו יתברך ממלא את כל העולמות מגיע לבושה והשתוקקות עצומה להתקרב אליו יתברך

הנה העולמות והגופין נקראים בשם 'סנה' מפני שפלותם וקטנותם לגבי דלעלא, והנה האדם מפאת גופו הגס והעכור אין רואה כל מאומה באור ה' יתברך הצח והבהיר, אמןם כתיב (איוב ט כו) 'ומבשרי אכה אלוה', רצה לומר מן הבשר והלאה, שהוא חיותו יתברך שבתוך הבשר, יוכל האדם להבין שיש מי החיים הממנה את כל.

וכשירגיל את עצמו בזה להבין זה בכל עת, להפשיט כל דבר מגשמיותו, ולדבק תמיד בחיותו יתברך שיש בכל דבר, כמו שתראה אפס קצהו בהקדמת ספר לקוטי אמרים, אז בין וישכיל וילך באור ה' הממנה אותו וסביב לו, וידע איך הוא וכל העולמות הם בנגידי חרדל לפני אור בהירותו יתברך שמו, ויכיר חסד הבורא הממנה אותו ומשגיח עליו לפי ערך שפלותו וקטנותו וגסותו נגד גדל הדרת אורו יתברך, ויכסו בושה ויראת ה', כמו שנגמר (ישעיה ב ט) 'ובאו במערות צורים כו' מפני יראת ה' ומקדר גאווו'.

אמנם, הגם שיראה ובושה גורם להיות נחבא ונכלם וכו', אמנם לגדל חשקת ראית גדל הדרת אורו יתברך הוא בלתי אפשר למנע עצמו מלהביט ולהבין, ואדרבה נמשך ונדבק מאד, ומה גם שנספשות ישראל מתאחדין עמו יתברך וכו', ובפרט כשכבר הרגיל עצמו ומבין ומכיר בהירות הבורא ברוך הוא עד שבא לידי בושה ויראה גדולה זו, בודאי משתוקק ואוהב מאד לדבק באורו הגדול וכו'.

והנה כל פעם שנופל הבושה והיראה על פניו מהביט ולראות באורו יתברך, ביותר התחדש אצלו השתוקקות גדול עד מאד, וכן הוא בכל העולמות, בסוד מטי ולא מטי, וזהו 'החיות רצוא ושוב' (חוקאל א יד).

לא כן אם יטרח בעולם הזה בשביל הנאת גופו, אין לו כי אם הנאה מועטת לפי שעה, ובאותו עולם יהיה בעניות שאין כמוהו בעניות, וביסורין קשים ומרים אשר אין כמוהם יסורין, ובזמן ארך.

ולפיכך, אם מפתה יצר הרע לאדם בשביל עניות וצער זה העולם, הוא אומר לו, יש לו עניות וצער יותר מזה ולזמן ארך, מוטב אסבל צער מועט לזמן מועט מלסבל צער מרבה לזמן מרבה.

הצדיק זוכר את ענש הרשעים ומתגבר על יצרו

וזהו שאמר ויבו ערי מסכנות לפרעה, דהינו, זה האיש שנחגבר על יצרו, לא חשש לטענת העניות שמועז לו יצר הרע. ובמה מבטל טענה זו, בערי מסכנות של אותו עולם, שהם הקבר וגיהנם.

וזהו ויבו ערי מסכנות לפרעה, דהינו, הצדיק הזה בנה ועשה בלבו ערי מסכנות של אותו עולם כדי לבטל טענות יצר הרע. לפרעה לשון בטול, כמו 'פרעהו אל תעבר בו' (משלי ד טו).

ומה הם ערי מסכנות של אותו עולם, הם פתם ורעמסס. פתם קרי בה 'פי תהום', הוא הקבר, ורעמסס היא גיהנם הנקראת רעה, ושם נמסים נפשות הרשעים.

והנה, הגוף נמי ראוי לקרותו פי תהום, ורעמסס גימטריא 'נפש', לרמוז, כי הגוף שהוא דומה לפה התהום, הולך לפה התהום שהוא הקבר, והנפש שהיא גימטריא רעמסס, הולכת לגיהנם הנקראת רעה הממס את הנפשות של הרשעים.

וכזה נוצח הצדיק את יצר הרע, באמר לו, אקבל עלי ערי מסכנות של זה העולם כדי שאנצל מערי מסכנות של אותו עולם.

העוסק בתורה ועבודת ה' הקב"ה מברך את פרנסתו

וכשרואה הקדוש ברוך הוא צדיק זה שבטח בו ובתם לבבו עושה כל זאת, שולח ברכה במעשה ידיו, ובעסק קל מביא לו ברכה מרבה ולא תבטל מעבודת ה', פי הכא לטהר מסייעין אותו (שבת קד), וכמאמר התנא (אבות פ"ג מ"ה) המקבל עליו על תורה מעבירין ממנו על מלכות ועל דרך ארץ.

וזהו וכאשר יענו אתו פו ירבה וכו' יפריץ, הכונה, כל מה שמעניין אותו במחשבות לטרום מעבודת ה' כדי להתעסק בהבלי העולם והוא אינו שומע להם, הקדוש ברוך הוא בעזרו, וכו' ירבה וכו' יפריץ ולא יחסר

ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו, הבה נתחכמה לו וגו' (א ט)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

עצותיהם הנבערות של המצרים נגד בני ישראל היא המלחמה התמידית בין הקדשה לסטרא אחרא המתלבשת בעצות היצר הרע

'ויאמר אל עמו, יצר הרע אומר לגונדא דחכמה דילה, הנה עם בני ישראל, כלומר, הגוף המקדש עצמו בבני ישראל ומוסיף מדי יום קדשה על קדשה, בהכרח ינצח אותנו, וזהו רב ועצום ממנו. ועכשו הבה נתחכמה לו בדבר שמבטל אותו מעבודת ה' יתברך, שאם לא נבטלו מעבודת ה', פו ירבה בקדשה.

והיה כי תקראנה מלחמה, כל והיה' לשון ודאי, ודהינו, אנחנו יש לנו מלחמה תדיר עם סטרא דקדשה, שהם שונאינו, וזה, אם נוסף על שונאינו ויעשה גם הוא עצמו מלחמה, ועלה, הוא הניצוץ של הקדשה, יעלה מן הארץ, דהינו מתחת דינו, וכשיהיה כך זהו בטול חיותנו.

מסית את האדם לטרח תמיד לרדף אחר המזון

והחכמה שנתחכם לעשות לו, שנכניס בלבו לרדף אחר הבלי הזמן לטרח לאסוף מזון, באמר לו צריך אתה לטרח על פרנסתך ופרנסת בני ביתך, וגדולה מכלם המסים והארנוניות, בכל יום חדשים מקרוב באו, אם לא תטרח בכל כחך יומם וילילה מאין תמצא לעשות כל אלה.

וזהו שאמר וישימו עליו שרי מסים, דהינו, הממנים לפתותו על ענין הוצאות הזמן, והכל נקרא בשם 'מסים', וכוונתם בזה למנע ענתו בסבלתם של מסים, ויהיה טורח פי אם לאסוף מזון, וממילא זו היא סבת בטולו מעבודת ה'.

מוטב לסבל עני בעולם הזה מצער עולם הבא

מה עושה האיש הקדוש אשר חשקה נפשו בעבודת ה', בוטח בחסד ה' ואינו חושש לשום ענין מעניגי העולם, ומתפרנס בצמצום ואינו מבקש שום יתרה, רק מחשב עצמו פעניים דעלמא.

ומי הביאו לידי מדה זו, חשב בדעתו צער אותו עולם, ומה יהיה בצער הגוף והנפש, ואותו העולם הוא העקר, ואף אם יצטרע האדם בזה העולם בפרנסה וכיצא, הזמן קצר, ובאותו עולם הארך ומצא מנוחה ושלחה לאריכות ימים.

• לשונות של אור •

טעם בעבודת השי"ת, והוא דגמת חלי הגוף ח"ו שנדמה לו כל מאכל מתוק למר, כמו כן היא בחלי הנפש רח"ל, כל העבודות הערבוב והמתיקות אשר חני הנפש תלויה בה כידוע וכו' מרורה וקשה אצלו, כיון שאינו מרגיש שום טעם בעבודת השם הנקרא חי האדם (עפ"ס וימרו):

שפת אמת

רבי יהודה לייב מגור זיע"א

כפי שבני ישראל התהפכו ברגע אחד והתעלו למדרגות גבוהות כן יכולה פנימיות נפשנו ברגע אחד להתהפך ולהתעלות להיות ראויים לגאולה

וכמו כן יש לנו לקוות בגלות המר הזו שלא להיות נואש ח"ו בראות שפלותינו מלכר ומקנאו שאין מוכנים לשום מדרגה קטנה של מדרגות אבותינו - לומר איך נוכל לעבד בביהמ"ק ולראות פני ה' שלש פעמים בשנה. כי כשיתן ה' ית' ויגאלנו, יתעורר הפנימיות שיש בנו להיות נהפכים ברגע לעלות למדרגות עליונות כבשנים הקדמוניות פנ"ל (שנת תרמ"ב):

שם משמאל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

יש לסבל על הגלות בסבלנות והתנשאות הנפש | הפוך הכת הידועה - הציונים

וזו למוד לגלותנו הפרה והארצה הזו, לאחזו בשתי המדות יחד - להתנשא ולהפנע ולסבל על הגלות, וכמו שנאמר 'יתן למכהו לחי ישבע בחרפה'. והרה"ק אדמו"ר הרבי רבי בונם זצלה"ה מפרשיסחא אמר, שבאם הגוי קורא על ישראל דברי זלזול, והישראל עונה לגוי לעמתו, הרי הוא מאריך את הגלות רח"ל, עכ"ד. אלא יסבל את הגלות בהתנשאות הנפש, הפוך הכת הידועה שאינם יכולים לסבל הפניעה וסבלות הגלות (שמות תרע"ז):

שבת

אהבת שלום

רבי מנחם מנדל מקוסוב זיע"א

בכל בערב שבת יש לשוב בתשובה ובפרט בשבתות שונכים

והנה בכל שבתות השנה צריך האדם לעשות תשובה שלמה, הונו בכל ערב ש"ק צריך האדם לשוב בתשובה ולהתבייש מגדל תקף אור קדשת ש"ק המתגלה ומאיר בכל שבת, רק שבהפרשות הללו שונכים"ם צריך לשוב ביתר שאת, כי עכשו הוא עקר העת

להתגצע על כף, לשוב בתשובה שלמה ולתקן את כל הצריך תקון, ואז יזכה לטהרה שתהיה מקבלת ורצויה לפניו יתברך שמו.

וימי השונכים"ם הם ימים אשר בהם תפקיד האדם לטהר את עצמו, וממילא בין נבין את אשר לפנינו, החוב הגדול והקדוש המטל עלינו באלו ימי השונכים"ם. והעקר שתהיה חרטה אמתית על העבר וקבלה גמורה על העתיד:

• לשונות של אור •

אמונה

דברי בינה

רבי יצחק יעקב מביאלא זיע"א

האמונה מביאה להשכלה

'ויאמן העם וישמעו', שאם מאמינים מקדם אז באים להשכל (פר' עקב עמ' נב):

תורת רבי ירחמיאל

רבי ירחמיאל צבי משעדליץ זיע"א

חכמה יתרה מביא לספקות באמונה

'הכה נתחכמה פן ירבה'. הבו עצה שנחכים את ישראל, וממילא פן ירבה, יתרבה אצלם ספקות באמונה, ד'פן' לשון ספק:

גאווה

דברי אמת

רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א

ענוה רק יחד עם יראה

מי שהיא ענו ואין רואין בו יראת שמים, י"ל שהוא בשביל התפארות להחזיק אותו לענו, ואם כן אין זו ענוה אדרבה גאוה, כי אם יש לו גם יראה הוא סימן על ענוה:

גלות

רבד הזהב

רבי ישראל דב בער מיאטניצא זיע"א

הגלות האמתית היא שעבודת הבורא אינה חביבה על האדם וקשה בעיניו

עקר הגלות שהיה במצרים, וגם עתה בעוה"ר, הוא שאין מרגישים שום

וזה מחמת חסד הבורא ברוך הוא, אשר מחמת גדל ערכות ונעימות אורו יתברך, כמו שנאמר (תהלים כו ד) 'לחזות בעם ה' כו', הו כל העולמות בטלים ממציאות חס ושלום מחמת גדל דבקותם בו יתברך, אמנם על ידי בוששה הגדולה המכסה פניהם נשארים על עמדם, כמו שכתב האר"י ז"ל על פסוק 'בשמים יכסה פניו' (ישעיהו ב), ואז יכולים לטעם מעט נעימת אורו יתברך המתצמצם אליהם וכו'.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו וירא מלאך ה' אליו מתוך הסנה, ואתרי כן וירא והנה הסנה בוער באש, רצה לומר שעל ידי זה בא למדריגה שהבין וראה אורו יתברך המסבב את הכל פנ"ל ואיהו אסתר לכל עלמיו, וכשהבין זאת אז נופל עליו בוששה ויראה גדולה מגדל בהירות אורו יתברך המונע אותו מלראות, ואף על פי כן משתוקק יותר לראות פנ"ל. וזה שאמר 'אסרה נא ואראה'. אסורה הוא ענין הבוששה פנ"ל, ואף על פי כן ואראה המראה הגדול הזה. גם אמר 'מדוע לא יבער הסנה' - רצה לומר אחר טעימת האור הנערב והמתוק תמה מאד מדוע לא יבער תמיד הסנה, שהוא הגוף, שהיה ראוי להיות תמיד בדבקות נפלא עד מאד:

שונכים

באר יעקב

רבי יעקב ישכר בער מנדבורנא זיע"א

על האדם להתגצע כדי לטהר עצמו ובפרט בימי השונכים

יש ב' אפנים שהאדם יכול לזכות לטהרה. הא' על ידי שמטהרים אותו מלעילא בטטהרה עליונה. והב', על ידי טהרה מלמטה שמטהר את עצמו. והנפקא מנה בין אלו ב' מיני הטהרה היא גדולה מאד, כי הטהרה הבאה מלמעלה אין בה כל קשי ועמל, ואלו בכדי לזכות לטהרה מלמטה צריך האדם לעמל בעצמו להטהר ולהתקדש. וסימנה, דהטהרה הבאה מלעילא סגי בזריקת מים בעלמא וטהר גברא, כדכתיב 'וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם' (יהוהאל לו כה), כי זו היא טהרה הבאה מלעילא על ידי הקדוש ברוך הוא בלי מעשה האדם. ואלו כאשר האדם יחפץ לטהר עצמו, צריך הוא לטבילת כל גופו במקוה של ארבעים סאה.

והרמז בזה, שאם אדם רוצה לטהר את עצמו, לא יבוא לו זה בנקל כמו הטהרה הבאה מלעילא, רק צריך הוא

והזמן של ברור והוצאת הניצוצות הקדושים
מן הסטרא אחרא (ר"ה ואלה שמות):

צדיק

נעם אלימלך

רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א
המתלהב בשומעו ספורי צדיקים אות
הוא שקדשה בקרבו

סימן טוב לאדם כשהוא שומע מספרים
ממעלות הצדיקים ועבודתם בקדשה
לשמו ית' באמת, אם באותו הפעם לבו
חושק ומתלהב מאד מאד שיופך גם הוא
לעבוד הש"ת באמת, זה הוא סימן טוב
שהשם עמו וזה דבר ה' (ר"ה ויאמר משה):

מאור ושמש

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א
עקר הנסיעה להסתופף בצל צדיקי
הדור הוא כדי להשיג עינו השגחת
הבורא ושלית אתר פנוי מיניה

עקר כל העבודות הוא להבין ולהשכיל
ש"ש אלהים המושל ומשגיח בדרך
בפרטות ומנהיג את כל העולמות ולית
אתר פנוי מיניה. אמנם צריך לזה גיעות
גדולות להשיג זה באמת לאמיתו, וצריך
להתבודד ולדקדק היטב בכל עניניו
ולהשגיח על עצמו בכל תנועה ותנועה,
וגם שיהא לבו בוער פאש להכה בהתלהבות
והשתוקקות להבורא ותפוף שמו, אזי יוכל
לבוא לזה לידע מאלהותו ותפוף באמת
לאמתו. וזה עקר הכל, כמאמר דוד המלך
עליו השלום (דברי הימים א' כח ט) 'דע את
אלהי אביך וגו'. וזהו עקר הנסיעה
להסתופף בצל צדיקי הדור, כדי שיקבא
לזה לידע דאיהו עקרא ושרשא דכל עלמין
(פרשת שמות):

קדשה

לקוטי רמ"ל

רבי משה לייב מסאסוב זיע"א
כפי שמעט תאוות עולם הזה כף נותן
כח לנשמתו ונדבק בהשם ותפוף

כשאדם מטהר את עצמו, הקב"ה מסייע
לו הרבה, ועקר הקדשה וטהרה
למעט בתאוות עולם הזה ולענות הגוף כפי
כחו, וכל מה שאדם ממעט בתענוגים, זה
קדשה ודביקה להש"ת, ונותן כח לנשמה
ולתפוף הודוונות לזכות מכה התשובה (ר"ה
וכאשר יענו אותו):

תורה ותפלה (פרשת שמות):

בית ישראל

רבי ישראל מגור זיע"א

להמשיך הנשמה יתרה גם בימות החל

יש להתחזק בשבת ונותן כח לימי החל
להתעלה בהם ולא לאבד את הנשמה
יתרה, כדאיתא בספרים שלצדיק יש גם בחל
הנשמה יתרה, וזה וי אבדה נפש בשבת –
למה יאבד הנפש בחל (פרשת שמות תשי"ג):

שוכבים

רביד הזהב

רבי ישראל דב מיאשניצ'א זיע"א

בדורות האחרונים מתקנים כח השבת

כמו הסגופים בדורות הראשונים

הר"ת של שוכבים הוא ב'א ש'בת ב'א
י'ום מ'נוחה, והינו לנפש, ור"ל,
בזמן הזה שאי אפשר לנו לעשות סגופים
לתמו הנפש, על כן הקב"ה ברחמי וחסדי
נתן לנו השבת קדש שהוא גם כן תקון
לנפש, והכו (פרשת שמות):

תורה

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א

בדור האחרון יוכלו להכנס לשער הנ'

באמצעות התורה

וטעם שנסתכנו ישראל במצרים בברור
שער החמשים, לצד שלא היו בני
תורה, מה שאין כן דורות אחרונים באמצעות
תורתם ושינוי לנפש לשער החמשים ולהוציא
בולעו מפיו, ואז ספו תמו בחינות הטמאה
(עה"פ"ס וארד להציל):

שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

חסידים בדורות קודמים היו בשמחה

יתרה מחמת שמירתם וזהירותם בעניני

קדשה

ובזה יובן מה שחסידים ואנשי מעשה
מלפנים היו יותר בשמחה ובחיות
והתלהבות הנפש, מפני שהיו קדושים ביותר
וזהירים בענינים אלה מאד בכל מיני סיג
וגדר (שמות תרע"ב):

מחמת שהיו זהירים בעניני הרשות

היתה בניהם אהבה גדולה

ולדעתי הסבה שהיתה אהבה גדולה בין
החסידים ואנשי המעשה ביותר
בדור שלפני זה, הי' מפני שהיו נזהרים
ביותר בדברי הרשות (כי תצא שנת תר"פ):

שבת

שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

על האדם להתמלאות בושח בהופיע

אור קדשת השבת

צריך כל איש להיות מלא בושח בהופיע
אור קדשת שבת וכולהו מתעטרין
בנשמתו חדתי, לא מחמת הסתכלות בשפלות
עצמו איד ירד פלאים ולמרר את נפשו,
שלוה או זמן בשבת וכו', אלא מחמת גדלתה
וחשיבותה של קדשת שבת (שמות תרע"ג):

ישמח ישראל

רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זיע"א

על ידי הקדוש זוכה לתמו ולטהר מחו

להיות קדוש ונפרש ונבדל מעניני עולם

הזה

ועל ידי מילין יקירין מהקדוש של שבת
קדש, זוכה לתמו ולטהר המוח ולהיות
קדוש ונפרש ונבדל מעניני עוה"ז, וזוכה על
ידי זה לזכירה לזכר מצבו הפחות והימים
הראשונים (פרשת ויגש):

אמרי חיים

רבי חיים מאיר מוויז'ניץ זיע"א

חסידים ואנשי מעשה שמחים בשירה

וזמרה בשבת כדי לצרף שמחה לתשובה

תורה ותפלה

בשבת נתנה תורה הכל מודים (שבת פ"ו),
בשבת כל ישראל מתאספים לבתי
כנסיות ולבתי מדרשות להתפלל וללמד, גל
זה חסידים ואנשי מעשה שמחים בשירה
וזמרה בשבת קדש, לצרף שמחה לתשובה

• עמוד התפלה •

ישמח משה

רבי משה טייטלבוים זיע"א

עבודת ה' מתוך שמחה מצחצח את

הנשמה ומאריך באור גדול

ואחר באו משה ואהרן ויאמרו אל פרעה
כה אמר ה' אלגי ישראל שלח את
עמי ויחגו לי במדבר (ה א).

יש לפרש על פי מה שכתוב בפסוק (שיר
השירים ה ב) 'אני ישנה ולבי ער וגו'... וקענן
הוא, שיש לכל איש ואיש מישראל להתעורר

לפניו יתברך מילדי העברים זה רצה לומר מרק את עצמו והרי כילד שעשועים:

בינת ישראל

רבי ישראל מגרודזיסק זיע"א

תפלה שקטה מתוך צפיה לישועת ה' עדיפה על זעקה גלויה

'אנחה' היא במספרים ובחשאי, 'זעקה' היא בקול. והנה אם האדם מתפלל בקול בעת שצור לו ופרט את בקשתו, אז יש מקום למקטרג לקטרג חס ושלום ולהזכיר לו עונות ראשונים, וגם מקטרג על התפלה עצמה. אף אם האדם מטמין את תפלתו ועוסק בעסקיו ובעבודתו כפי דרכו, ונאנח אנחת הלב ומדבק את לבו לה' ומצפה לישועתו, על תפלה כזו אין שום קטרוג.

וזהו ונאנחו בני ישראל מן העבדה ויזעקו, שהיה כאלו שנאנחו בשעת עבודה ודבקו לבם לה' לצפות לישועתו והיו כאלו שזעקו בקול, ותעל שזעמתם אל אלקים מן העבדה, שנתקבלה אותה התפלה הבאה מן העבודה, בשעת עסקם בעבודה, ולא הזעקה בקול:

ישמח ישראל

רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זיע"א

חזק גדול לכל הנעמד להתפלל ודעתו מערבת עליו

ומכאן הוא כח ההתחזקות לכל איש ישראל אשר מגדל צרותיו וחסאי לא יוכל כמעט לפתח פיו בתחנה ותפלה לפני הקב"ה, ואם מתפלל הוא כמעט מערבת ומבלבל מהמחשבות המבלבלים אותו, אעפ"כ כל יאמר לנפשו נואש, ויזעק ויתפלל לד' בכל יקלתו, ואף אם לא יעלה ח"ו מפל תפלתו רק אנחה אחת מקרב ולב עמו, השי"ת בחן לב יחשב עניו ומרודו ושפל מצבו ומקומו וישעתו שהביאו לבלבול הדעת, וברב רחמי וחסדיו ישמע לאנחה האחת וישמע וישעו (ד"ה ועתה הנה):

עד כאן דבריו הקדושים עין שם. ועל פי זה מבאר בה אמר שם הויה ברוך הוא אלקי ישראל שהנשמות ישראל נאצלו, שלח את עמי ויחגו לי – הינו כענין שנאמר (דברים טו יד) 'ושמחת בתגד', כנ"ל:

בפורי אביב

רבי יעקב אריה מאדווימין זיע"א

אין שעור לרחמי השם יתברך ואף מי שנגזר עליו יסורים יתפלל ויחשב לו כאלו עבר היסורים

וגם מאמר הגמרא (כתובות לג:) אלמלא נגדוהו כו' אף על פי שלא דמי לשם, אף על פי כן אין אדם יכול לשאת יסורים, ותפלה מועיל מחמת רחמנות של השם יתברך הוא לאין שעור, ואם יתפלל להשם יתברך נפטר מיסורים ונחשב כמו שהיה לו, השם יתברך מרחם עליו ויעיל לו תשובה לכד בלא יסורים, לכך השם יתברך דן אותו ונקרא אז 'אל שדי' שיתפלל אדם להשם יתברך שיאמר די במעט ואף מעט לא יעשה.

ובודאי אם יתפלל להשם יתברך ועושה תשובה ומתפלל להשם יתברך שלא יהיה לו יסורים, השם יתברך הוא רחום וחנון בודאי מרחם עליו ונפטר מיסורים כדכתיב 'וחנתי את אשר אחן' (שמות לג ט), כמאמר המדרש מי שאין לו מעשים טובים אני עושה חסד עמו בחנם (פרשת שמות):

אור פני משה

רבי משה מפשעווארסק זיע"א

כאשר האדם מתחנן ומתפלל השכינה חומלת עליו בכל מצב

'ותפתח' השכינה ויתראהו את הילד, רצה לומר שעושה תשובה ומנקה את עצמו כמו ילד בן שנה להיות בלא חטא. ומפרש אף ומה יבא לזה התשובה, לזה אמר 'והנה נער בכה', רצה לומר אף שהוא געור וריק מפל חכמה, אפלו הכי פאשר יבכה בתפלה לאל יתברך, אז ותחמל עליו ותאמר:

בשמחה רבה ובחשקות גדול באמצע הלילה, ולחשב אלו היה רוצה מלך בשר ודם שיעשה לו פתח, והוא בר הכי, ויודע שהמלך יתענג וישתעשע בהפתח מאד מאד, ועל ידי שמחת הפתח יהיה העושהו משרי רואי פני המלך, כמה היה מודרו ומתעורר וישש ושמח למהר עשית הפתח ההוא, והיה מנדד שנה מעיניו ולא יעצרהו הגשם והשגל והכפור והגליד.

על אחת כמה וכמה מהשירות והתשבחות, שנעשה מהם פתח למלך מלכי המלכים, בודאי אם היה ברעותא דלבא. והקרא צוח ואמר (תהלים ב) 'עבדו את ה' בשמחה', ומבאר בזהר הקדוש (ח"ג ח א) דאף מאן דחטא קמיה מאריה וצריך לאהדר בתויבתא ולהתודות בתביא דלבא ובמירי, מפל מקום צריך לאתקומא בה גם כן 'עבדו את ה' בשמחה'.

ושרש הדברים, שבעת שמסדר תקון חצות, או שאומר ודוי ובקשת מחילה וסליחה, יהיה בבכיה רבה מגו מרירי דלבא, ובעת שאומר שירות ותשבחות הנאמרים בדברי נעים ומירות ישראל, יתלהב נפשו בשמחה גדולה מאד מאד שזוכה לעשות פתח למלך מלכי המלכים, וכמו שאמרן דוד המלך עליו השלום בשמחה, וכן כשעוסק בתורה יהיה בשמחה מאד מאד.

והנה מבאר בראשית חכמה (שער האהבה פרק א), מי שירצה לשמח נפשו יתבודד מקצת היום לחשב בגדלות אותיות שם הנה ברוך הוא וברוך שמו, וראיה לזה מה שאמר דוד (תהלים טו ח-ט) 'שויתי ה' לנגדי תמיד וגו' לכן שמח לבי ויגל כבודי', הינו הנשמה מפני שהנשמה נאצלה משם הנה ברוך הוא, כאמרו (דברים יד א) 'בנים אתם לה' וכו'.

לכן בחשבו בשם הנה ברוך הוא, הנשמה מאירה ומתחצצח בצחצוח נפלא והיא שמחה, ומכח ההארה ההיא יש בה כח לתת התנוצצות אפלו לבשר, באפן שאף בשרי ישפן לבטח, שלא ישלט בו רמה,

אוצרות גאוני הדורות

ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף (א ח)

ויחכם שלמה

רבי שלמה נחמיאס זצ"ל

המצריים לא מחלו על השעבוד מיון שהיה בידם שטר

מוכא במדרש (ויק"ר לג ב), 'ויקם מלך

ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה" (בראשית טו א), ומכח זה העבירו את ישראל בפרך.

והנה, כאשר אמר פרעה ליעקב "ואם ידעת ויש בם אנשי חיל ושמחתם שרי מקנה על אשר לי" (שם מז ו), פונתו היתה שישעבדו את ישראל מעט, ובכך יתקיים "ועבדום וענו אתם", ונמצא שמחלו להם

חדש", 'כבעל חוב ושטרו בידו'. ויש להבין, איזה שטר חוב היה לפרעה? ומדוע נצרך לו.

ונראה לכאר, בהקדים את דברי המדרש (ש"ר ה, יח. ובפירוש המהר"ו שם ה, כב), שספר בראשית היה ביד המצריים וכתוב בו "כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם

בהם הקב"ה שני הפרושים השיכים 'ברכש גדול' כמדובר.

ויאמר מלך מצרים למילדת העברית אשר שם האחת שפרה ושם השנית פועה. ויאמר בילדכן את העבריות וראיתן על האבנים אם בו הוא והמתן אתו ואם בת הוא ותיה (א טו-טז)

דרך אמונה

רבי מנחם מנדל שטן זצ"ל

שמות המילדות העבריות כשמותיהן של בנות פרעה

והנראה לומר על פי מה שראיתי באיזה ילקוט, אשר פרעה היה לו שתי בנות, שם האחת שפרה, והשנית פועה. ועל פי זה יש לומר כי פרעה רצה להתחכם על ידי מיתת הבנים בשעת לדה, והבין שעל ידי המצרים לא יכול לעשות זאת, לכן רצה להעמיד שני מילדות מישראל, על ידי שירים אותם מאד בגדלה יהיו הם המצרים לבני עמו, וישגוהו על דבר זה, שגם מילדות אחרות שהיו אז בישראל יתיראו מהם כיון שהיו משגיחים מישראל עצמן, ומיניה וביה ליזיל ביה נגזא, פאשר בעזונתינו הרבים גם בגלות זה עניניהם של האמות מתקיימות על ידי רשעי בני עמנו להרע לישראל, כי על ידן יודעין מסתורן של ישראל איך שיקימו הגזרות, ועל ידי שהם מגדלים אותם הרשעים על ידי זה מגלים מסתורן של ישראל.

ולכן פרעה אמר לשתי המילדות אלו, תדעו ששתי בנות יש לי, שם האחת שפרה ושם השנית פועה, אני קורא אתכם כשתי בנותי כי תהיו חשוכים אצלי כשתי בנותי אלה, ובכלל זה נכלל כל טוב בית המלך, וקריאת שם הוא בכל מקום כבוד גדול, כמו 'ויקרא שמו צפנת פענח' (בראשית מא מה), ואמר (ישעיה סב ב) 'ויקרא לך שם'.

לזה אמר הכתוב ויאמר מלך מצרים למילדת אשר שם האחת וכו' כלומר זאת עצמו רמו להם אשר שם האחת שפרה ושם השנית פועה, זאת היתה אמירה אחת, אחר זה אמר 'בילדכן' וכו'.

וכן שאל אותם שני שאלות, מדוע עשיתן את הדבר הזה שלא לקרות עצמכם בשמות אלו אשר קראתי אתכם לכבודכם, וגם מדוע ותחיתן את הילדים. והשיבו לו כי חיות הנה ואין צריכין לנו, ולכן גם השמות שקראת לנו אין אנו קוראין אותנו, כיון שאין אנו יכולים לקיים מה שרצית מאתנו בעד שמות אלו.

את פיתום ואת רעמסס לפרעה. ורש"י ז"ל הרגיש מזה.

ולעניות דעתי נראה לבוא לענין נקדים, שידוע שהקב"ה אמר לאברהם (בראשית טו יד) 'ועבדום וענו אתם ואחרי כן יצאו ברכש גדול, ופרש הרב בעל שפתי כהן ומוהר"ם אלשיך ז"ל היא התורה שיקבלו אחר צאתם ממצרים, דאין רכוש גדול מזה.

ואם כפי פרושם ז"ל מהיכן נולד שנתקם 'ברכש גדול' גם דברים כפשוטן שיצאו בממון רב, ואי משום שלא יאמר אותו צדיק לפי שאברהם הבין 'ברכש גדול' דברים כפשוטן, הנה לו להקב"ה לפרש פונתו לאברהם דכשאמר 'ברכש גדול' פונתו על התורה, ובזה אין מקום לאותו צדיק להתרעם איך 'ועבדום וענו אתם' קיים בהם, 'ואחרי כן יצאו ברכש גדול' לא קיים בהם (ברכות ט:).

ונראה דכבוד השעבוד שהכביד פרעה עליהם, גרם שקיים הקב"ה בישראל שני משמעות השיכים במלת 'ברכש גדול', דהינו תורה וממון, דכיון שפרעה הוסיף שעבוד, גם הקב"ה הוסיף לקיים בישראל פרוש השיך גם כן 'ברכש גדול' שהוא ממון, אף על פי דאמרו תחלה 'ואחרי כן יצאו ברכש גדול' פונתו היה על התורה, אף אם לא יכביד השעבוד כי אם ענוי ועבודה קצת.

כאפו שכבוד השעבוד שהכביד פרעה על ישראל בהשים להם לבנות את פתום ואת רעמסס, הנה סבה בגין ערים אלו למספנות ונלות של פרעה, שבעבור זה קיים הקב"ה בישראל פרוש שני השיך 'ברכש גדול' שהוא ממון, וכזה 'וינצלו את מצרים' ונשאר דל ומספן.

ולרמוז לזה אמר ויבו ערי מספנות לפרעה, כלומר בגין ערים שבונו, זה היה המספנות והנלות של פרעה, שהם פתום ורעמסס, דאם לא היה שם עליהם כבוד הבגין הנה, הנה מקיים בהם 'ברכש גדול' נתינת התורה שיתן להם בצאתם ממצרים שאין רכוש גדול מזה, ולא היו נוגעים ממזנם של מצרים, אף כיון שהכביד עליהם יותר מן הגזרה, רצו לשלם שכר טרחה ולקח 'וינצלו את מצרים', וכמו שהשיב גביהה בן פסיסה לאלקסנדרוס מוקדון כשאמר בני מצרים לדון עם ישראל כדאיתא במסכת סנהדרין (אז).

וכזה יובן פסוק וכאשר יענו אתו כו ירבה וכו' ירץ, כלומר, כפי כבוד הענוי 'כן ירבה' בתורה, 'וכן ירץ' בממון, שבעבור כבוד השעבוד והענוי הגדול קיים

על העבודה הקשה. וכבר פסק מרן בשו"ע (ח"מ סי' יב ס"ח) שמחילה חלה גם אם לא נעשתה על ידי קנן. ואם כן צריך להבין, מדוע המשיכו פרעה ועבדיו לאחר מכן להעביד אותם בפרך. אמנם, על פי מה שכתב הסמ"ע (שם ס"ק כא), כי אין למחילה תקף כל זמן שהמוחל מחזיק בשטר חוב, שהרי זה מוכיח שלא מחל, וכיון שהיה בידי המצריים את ספר בראשית שנאמר בו 'ועבדום וענו אתם', דינם כמי שיש בידו שטר חוב, שאין תקף למחילת פרעה. **ומעתה**, יובנו דברי המדרש, שהתקשה הלא פרעה מחל להם על העבודה הקשה כשאמר 'ושמתם שרי מקנה', ואם כן כיצד יכול היה לחדש את גזרותיו כדרשת הגמ' (עירובין נג). 'ויקם מלך חדש על מצרים' שנתחדשו גזרותיו, ומשיב המדרש 'כבעל חוב ושטר בידו', ומכיון שהמצריים מחזיקים בידם את ספר בראשית, לכן אין חלות למחילה. (באריכות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

וישימו עליו שרי מסיים למען ענתו בסבלתם (א יא)

חיים מירושלים

רבי חיים אברהם גאון זצ"ל

מנין שנות קשי השעבוד

אפשר לרמוז מה שכתב בספר פתח עינים (מגילה טז) משם רבנו אפרים כתב יד, דעקר הקשי לא היה כי אם קי"ז שנה, רמו 'עמו אנכי בצרה' וגו' (תהלים צא טו), 'עמו' עולה קי"ז עם הפולל. והוא ז"ל כתב רמו בדברי רז"ל (רש"י בראשית מה כג) ששלח גריסין של פול, לרמו שהקשי יהיה במספר 'פול' העולה קי"ז.

ולי נראה לרמו ושימו עליו רצה לומר שימה עליהם על הגלות הינו כמגן 'עליו' שעולה קי"ז, שזה היתה עקר קשי השעבוד, וצריך לשרי מסיים למען ענתו וגו'.

וישימו עליו שרי מסיים למען ענתו בסבלתם ויבו ערי מספנות לפרעה את פתם ואת רעמסס. וכאשר יענו אתו כו ירבה וכו' ירץ (א יא-יב)

חוט של חסד

רבי אליהו הבהן זצ"ל

זכו ישראל ברכוש גדול של ממון בזכות קשי השעבוד

קשה, דהנה ליה למימר ויבן לפרעה ערי מספנות, או ויבן ערי מספנות

ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויזעקו (ב) (ג)

וידבר משה

רבי משה פולק זצ"ל

התגברות הגזרות והצרות לאחר מיתת עמרם

נראה לי המושך הענין, כי כתב בספר 'צאנה וראינה' שבמה שאמר השי"ת למשה 'אנכי אלקי אביך' ויחד שמו על אביו הודיעו שאביו מת, דהא אין הקב"ה מיחד שמו על התיים, והיה זה בשביל שידע הקב"ה שמושה לא יקבל שררות כל זמן שאביו בחיים.

ואמרו רז"ל (גיתין סב) מלכים מאן אנון, רבנן, דכתיב (משלי ח טו) 'בי מלכים ימלכו', ואמרו עמרם גדול הדור היה, ולכן כל זמן שהיה חי היה מגין עליהם, אבל במותו נתרבו הגזרות והצרות.

וזהו וימת מלך מצרים דקאי על עמרם, על ידי כן ויאנחו בני ישראל וכו' יותר מקדמת דנא, ואז גלה הקב"ה למשה רבנו ע"ה ללכת בשליחותו על ידי שאביו מת, ואתי שפיר. וכן אתי שפיר למה דוקא פתחו הקב"ה שבעה ימים ללכת אל פרעה, כדי שישמר שבעת ימי אכלו של אביו ואחר כך ילך, וק"ל.

וכפי פשוטו דקאי על פרעה גם כן אתי שפיר, על פי מאמר רבנותנו ז"ל (ב"ק צב:) בירא דשתית מיניה מנא לא תשדי ביה נרצא, ומשה רבנו ע"ה נתגדל בבית פרעה לא היה ראוי להביא הוא עליו המכות, אבל אחרי שמת היה שעת הכשר לנקם נקמת עמו ודם עבדיו.

ויאמר אנכי אלהי אביך אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב וגו'. ויאמר ה' ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים ואת צעקתם שמעתי מפני נגשיו כי ידעתי את מכאביו (ג 1-1)

ויאמר שאול

רבי שאול נחמיאט זצ"ל

טעם יציאת ישראל ממצרים קדם הזמן

אפשר לרמוז פסוקים אלו שבא ה' לרמוז למשה רבנו ע"ה פמה טעמים על ענין יציאת מצרים קדם הזמן, והם כתובים כלם ברו"ל.

א. הוא מפני צער השכינה שהיא בגלות, וכל פמה שנמצא איזה טעם להקל בשביל השכינה שתעלה מגלות ללך אחר אותו הטעם, וזה שאמר אנכי, שהיא השכינה

שנקראת 'אנכי' (זה"ק ח"א ריא), רצה לומר בצער. ואני רומז לך פמה טעמים, טעם הראשון הוא בשביל זכות אבות, כמו שאמרו רז"ל (תדב"א רבה כה) שבשביל זכות אבות יצאו קדם הזמן, וזהו אלהי אברהם.

וזהו גם כן ראה ראיתי, רצה לומר פמה טעמים, את עני עמי שהוא קשי השעבוד. ורמוז 'עמי', רצה לומר שהם בבחינת בנים, וכן יועיל טעם קשי השעבוד כמו שאמרו רז"ל (ילקוט רמז רמא).

ואמר צעקתם, והצעקה קודמת הגזרה, כמו שאמרו רז"ל (זה"ק ח"ב כ.) גדולה צעקה שקורעת גזר דין של אדם. ועוד מכאביו, שירדו לטמאה וזה הצלת נפשות, והראיה וארה, רצה לומר אני בכבודי ובעצמי למקום הטמאה מפני סכנת נפשות והצלתן עם שאני כהן כמו שאמרו רז"ל (שמו"ר טו ה), מיד מצרים שהוא השר, שלא ישתקעו בחמשים שערי טמאה ח"ו.

ועוד אל ארץ טובה, היא התורה. אל ארץ זבת חן וכו', והכל נקרא הקדש, והקדש מפקיע מידי שעבוד (כתובות ט:). ועוד שגברת הטמאה בעולם ורצה הקב"ה להקדים התורה לכ"ו דורות מזה הטעם כמו שאמרו ז"ל (עין שמו"ר טו יג), וכל זה מועיל לצאת קדם הזמן.

ושמא תאמר ולמה המתנת עד עכשו, לזה אמר ועתה, אין יצתה' אלא תשובה פנודע (ב"ר כא ו), ורצה לומר שישבו וצעקו, כי באתערוותא דלתתא אתערוותא דלעילא פנודע. ואף על פי שהיו צועקים מקדם, לזה אמרו רז"ל שהצעקה היתה לכבוד עצמם ולא בשביל השכינה שהיא בגלות. ואמרו בזה הקדוש, שמה שאינם נענים ישראל בגלות, מפני הצעקה והתפלה שעושים לכבוד עצמם הם עושים, הב לן מזוני, הב לן חיי, אבל אם עושים הצעקה והתפלה לכבוד השכינה שהיא בגלות ומצטערים בשבילה, בודאי מיד היו נענים.

ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה כלי כסף וכלי זהב ושמלת ושמתם על בניכם ועל בנותיכם (ג כב)

ויחי ויהתן

רבי יחיאל חיים וויטריבו זצ"ל

בני ישראל הורשו לנהג בכלים שנטלו מהמצרים כדון שואלים

יש להתבונן, מדוע הצריך הפתוב לומר "ושמתם על בניכם ועל בנותיכם". ונראה לבאר, בהקדים את המבאר בגמ' בבבא מציעא (ל.) בדין המוצא מציאה, או

מי שהפקדו אצלו כלים, ורוצה להשתמש בהם כדי למנע מהם עפוש, שאם הם כלי כסף מתר לו להשתמש בהם רק בשמושים צוננים, אף אסור להשתמש בהם בחמין מפני שמשחירן. ואם הם כלי זהב אסור לו להשתמש בהם כלל, פיון שאינם מתעפשים גם אם שומר אותם בקרקע זמן מרבה.

ולפי זה נראה לבאר, שישראל סברו שצריכים לנהג בכלי הכסף והזהב כדון מציאה ופקדון, ולכן הם אינם יכולים להשתמש בכלי הזהב כלל, וגם בכלי הכסף יוכלו להשתמש רק בצוננים, לכן אמר להם מתחלה "ושאלה אשה משכנתה, והודיע להם שדינם כשואלים, ולא כמוצאים או כשומרים, ומחמת כן "ושמתם על בניכם ועל בנותיכם", ומתן להם להשתמש גם בכלי הכסף והכלי הזהב והשמלות.

(באריכות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ויאמר אליו ה' מה זה בידך ויאמר מטה. ויאמר השליכהו ארצה וישליכהו ארצה ויהי לנחש וינס משה מפניו (ד ב-א)

ידך יעקב

רבי יעקב פייתוס זצ"ל

רמז מטהו של משה

שמעתי דתבת מזה רצה לומר מ' שנה, ו"ה גימטריא י"ב דשכטים, והיה בידך.

ויאמר מטה, רצה לומר דרוצה גם כן מ' שנה, וט"ה גימטריא י"ד שכבשו וחקקו. ויאמר השליכהו ארצה לרבר זה, דלא שיד אלא מ' שנה, וישליכהו ארצה ויהי לנחש תבת לנחש' עם ג' אותיות גימטריא יהושע, ואז וינס משה מפניו דאין מלכות נועתת בתכרתה

השאלת בגדי מצרים לבנים הקטנים

מגלה צפונות

רבי אליהו הכהן זצ"ל

בגדי מצרים הגדולים היו ראויים לבני ישראל הקטנים

ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה כלי כסף וכלי זהב ושמלת ושמתם על בניכם ועל בנותיכם (ג כב). קשה, אמרו ושמתם על בניכם' אף למותר. אלא בא הקב"ה לתת להם מופת חותך, כדי לחזק את לבם שלא ישובו עוד הבגדים וכלי הכסף והזהב למצרים.

נטילת בגדי מצרים לבנים שיולדו במדבר

וְקָשָׁה לָמָּה הִצְרִיכוּ יִשְׂרָאֵל לְבַגְדֵי מִצְרַיִם בַּמִּדְבָּר הָא פְּתוּב הַדָּר הוּא (דברים מ"ד) 'שְׂמֵלְתְּךָ לֹא בְּלִתְהָ' וכו'. ועוד שְׁהִיוּ מְצִינִים שֵׁם בָּשָׂם לְשׁוֹן מְלֻבוּשׁ, וְהֶאֱיָרְךָ סֵלֶקָא דַּעֲתָךְ שְׁלֻבְשׁוּ בַּגְדֵי מִצְרַיִם וְעִטְפוּ עֲצָמָם בַּעֲטוּפֵי נְכָרִים, וְהִפְסֹף וְהִזְהִיב הִנֵּה לְתַכְלִית שִׁיעֲשׂוּ הַמִּשְׁכָּן אַחַר כֶּף כִּדְרֵאִיתָא בַּמִּדְבָּר.

וְאִפְשָׁר לומר בְּדָרְךָ צְחוּת, כִּי בַּאֲמַת הַם בַּעֲצָמָם לֹא הָיוּ צָרִיכִים לְהַבְגִּידִים כְּאִמּוֹר 'שְׂמֵלְתְּךָ לֹא בְּלִתְהָ', רַק לְצַרְךָ הַיְלָדִים אֲשֶׁר יִלְדוּ אַחֲרֵיהֶן שֵׁם בַּמִּדְבָּר, וְאִם לֹא הָיוּ לִזְקָחִים עִמָּם בְּגָדִים מִמִּצְרַיִם לֹא הָיָה לָהֶם בְּמָה לְלַבֵּשׁ אוֹתָם, לְפִיכָךְ לְקַחוּ עִמָּם הַבְּגָדֵי מִצְרַיִם, וּמֵהַבְּגָדִים הָאֵלֶּה עָשׂוּ אַחַר כֶּף בְּגָדִים לְבָנֵיהֶם, וּמִמֵּילָא הִשְׁתַּנּוּ הַבְּגָדִים בְּשָׁנֵי מַעֲשֵׂה וְעָשׂוּ אוֹתָם כַּבְּגָדֵי יִשְׂרָאֵל.

וְזֶה שְׂאָמַר הַפְּתוּב וְשֵׁאֵלָה אִשָּׁה מִשְׁכַּנְתָּהּ וְכו' וְשְׂמֵלוֹת, וְאִם תֹּאמַר מַה צַּרְךָ הִנֵּה בְּהַבְגִּידִים הִלְלוּ הֲלֹא הִנֵּה אֲסוּר לְלַבֵּשׁ אוֹתָם עֲלֵיהֶם מִשׁוּם וּבְחֻקְתֵּיהֶם לֹא תִלְכוּ, וְעַל זֶה אָמַר וְשְׂמֵלוֹתָם עַל בְּנֵיהֶם וְעַל בְּנֵיכֶם אֲשֶׁר יִלְדוּ אַחַר כֶּף, וּמִמֵּילָא יִשְׁתַּנּוּ הַבְּגָדִים וְלֹא יִהְיֶה אֲסוּר בָּהֶם.

אור תורה

רבי מנחם צבי טאקסין זצ"ל

מניעת רע וזקק מבגדי המצרים

וְלִהְיִין וְכִי לֹאִיזָה צַרְךָ הִנֵּה לֵה' לְצוּוֹת עֲלֵיהֶם אֵת אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ עִם הַשְׂמֵלוֹת, גַּם לְהִבִּין לָמָּה נֹאמַר שְׂמֵלוֹת בְּאַחְרוּנָה אַחֲרֵי כָּלִי כֶּסֶף וְזָהָב, וּדְרָשׁת 'רַז' ל' יְדוּעָה.

אָמַנָם הִנֵּה יְדוּעָה, כִּי בַּאֲשֶׁר יִקְרָה רַחֲמָנָא לְצַלֵּן מַגְפָּה אוֹ חֲלִי רַע בְּאִיזָה בֵּית, אֲזִי שׁוֹרְפִים כָּל הַפְּלִים וְכָל הַבְּגָדִים שְׁנִמְצָאִים בְּבֵית הַהוּא, וּמִכָּל שְׁכֵן שִׁזְהִירוּ שְׁלֹא לְלַבֵּשׁ אֵת הַבְּגָדִים הָאֵלֶּה לְצַעֲרֵי יָמִים שְׁלֹא יִדְבִיק בָּהֶם הַחֲלִי.

וְהִנֵּה בְּמִצְרַיִם לֹא הָיָה בֵּית שְׂאִין שֵׁם מַת, וְעַל כֵּן צָוָה ה' עֲלֵיהֶם שְׁלֹא יִירָאוּ רַע, וְהִזְהִירוּ שִׁישְׂאִילוֹ מִקֵּה כָּלִי כֶּסֶף וְכָלִי זָהָב וְשְׂמֵלוֹת, וְאָמַר 'שְׂמֵלוֹת' בְּאַחְרוּנָה שְׂאָף 'שְׂמֵלוֹת' יִשְׂאִילוֹ מִקֵּה וְלֹא יִירָאוּ רַע, וְאָף גַּם זֹאת כִּי וְשְׂמֵלוֹתָם עַל בְּנֵיהֶם וְעַל בְּנֵיכֶם וְלֹא יִקְרָה לָהֶם כָּל רַע (יבן כתב בכלי יקר).

הרי בשמים

רבי יעקב יוסף גינז זצ"ל

וְהוּא, שְׁתָּרְאוּ שׁוֹשְׂמֵלוֹת שְׁלֻקְחָתָם מֵהַמִּצְרַיִם - וְשְׂמֵלוֹתָם עַל בְּנֵיהֶם וְעַל בְּנֵיהֶם, כְּלוּמַר יִתְאִימוּ לָהֶם הַבְּגָדִים, אֲפִלוּ בְּגַד גְּדוֹל לְקִטָּן, אוֹ בְּגַד קִטָּן לְגְדוֹל. עַל דָּרְךָ בְּגָדֵי שְׂאוּל דְּמִשְׁכָּמוֹ וְנִמְעָלָה גְבוּהַ מִכָּל אָדָם, וְהִתְאִימוּ לְדוֹד אָף עַל פִּי שְׁהִיָּה קִטָּן (יבמות ע"ו). וְזֶה וְשְׂמֵלוֹתָם עַל בְּנֵיהֶם, הִנֵּה שִׁמְיָה שְׁוָה לְגוּפוֹ, וְזֶה לְכֶם הָאוֹת שְׁנִצְלָתָם אֵת מִצְרַיִם.

תורת יחיאל

רבי יעקבא יוסף טלזינגר זצ"ל

אסור לבישת בגדי מצרים קדם ששנו אותם למלבושי ישראל

וְשְׂמֵלוֹתָם עַל בְּנֵיהֶם וְעַל בְּנֵיהֶם. וְהִקְשָׁה בְּסִפְר 'וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה' מַה קָּא מִשְׁמַע לָן בְּזֶה, הֲלֹא יוֹדְעִין אִיךָ לַעֲשׂוֹת בְּשְׂמֵלוֹת. וְהִנְרָאָה לִי בְּהִיּוֹת נִגְאָלוֹ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בְּזָכוֹת שְׁלֹא שָׁנּוּ לְשׁוֹנֵם וּמְלֻבוּשָׁם, עַל כֵּן בְּאַזְהָרָה לְרַמֵּז שְׁלֹא יִחְשְׁבוּ כְּדִי לְהִצְיִיל מִתַּרִּים לְלַבֵּשׁ בָּהֶם [בְּכַגְדֵי הַמִּצְרַיִם], עַל כֵּן נֹאמַר וְשְׂמֵלוֹתָם עַל בְּנֵיהֶם דִּיקָא כְּמִשְׂא, עַד אֲשֶׁר יִשְׁנוּ אוֹתָם לְמִלְבוּשֵׁי יְהוּדוֹת.

מעשי צדיקים

הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא זיע"א, והרה"ק רבי הלל מקאלאמיא זצ"ל.

הַרְבֵּי מְלִיִּסְקָא הַבֵּיעַ אֵת הַסְּכַמְתוֹ לְבֹא לְשַׁבַּת קֹדֶשׁ לְעִירָה, אָף לְרַב מְקַאֲלָאֲמִיָּא לֹא הִתְאַפְּשֵׁר לְהִגִּיעַ בְּאוֹתָהּ שַׁבָּת, וְהוּא דָּחָה אֵת בְּקוּרוֹ לְשַׁבַּת הַבָּאָה. בְּשַׁבַּת חֲנֻכַּת הַבַּיִת עֵרַךְ הַרְבֵּי מְלִיִּסְקָא אֵת שַׁבְתוֹ בְּעִירָה בְּהִתְרוֹמְמוֹת הַנֶּפֶשׁ, כְּדָרְךָ הָעוֹלָם הוּא שְׁבַח בְּמַהֲלָךְ הַשַּׁבָּת אֵת תּוֹשְׁבֵי הָעִירָה שֶׁהִתְאַמְצוּ לְבָנוֹת מֵהוֹנֵם בֵּית הַכְּנֻסֹת וְלִהְיִנֵּס סִפְר תּוֹרָה מִהַדָּר, וְאָף שְׁבַח אֵת בַּעַל הָאֲכֻסְנֵיהָ שְׂאֲרָחוּ בְּסִבְר פְּנִים יְפוֹת.

בְּשַׁבָּת הַבָּאָה הִגִּיעַ לְעִירָה רַבֵּי הַלֵּל מְקַאֲלָאֲמִיָּא, אָף כְּדָרְכוֹ בְּקֹדֶשׁ לְהוֹכִיחַ בְּשַׁעֲרִים עַל כָּל הָעֲנִינִים הַצְּרִיכִים תְּקוּן, אָף בַּעַת בְּקוּרוֹ זֶה הוּא פְּתַח פִּי לְהוֹכִיחַ לְפָנֵיהֶם עַל מִנְהִיגִים שֶׁהִשְׁתַּרְשׁוּ בְּבֵית מִדְרָשָׁם מִן הַמִּתְחַדְּשִׁים, שְׁלֹא רוּחַ חֲכָמִים נוֹחָה בָּהֶם. **הוּא** שִׁפְךָ אֵשׁ וּגְפָרִית מִשְׁהַבְּחִין כִּי בַּעַת מְכִירַת הָעֲלִיּוֹת מְסוּבָּבִים בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ עִם מִין תְּבָה, מִמְּנִיחֵי הַמִּתְחַדְּשִׁים, "הִכִּי

בְּשִׁמוֹ, וּמִקְבַּל יְפוֹי כַח בַּעֲשִׂיַת שְׁלִיחוֹתוֹ הַמְּשַׁרְשֵׁת בְּשִׁמוֹ, שְׁיֻכַּל לְגַאֵל אֵת נַפְשׁוֹ וְלִהְיִשׁוּר עֲצָמוֹ.

בְּכַח קְרִיאַת פְּרָשָׁה זו מְעוֹרְרִים אֵת כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי קְרִיאַת שְׁמוֹ, כְּמוֹ שְׁעוֹשִׂים לְאַחַד שְׁמַחְסֵר הַכֶּהֱרָה וְרוֹצִים לְבַדֵּק מִצְבוֹ, קוֹרְאִים לוֹ בְּשִׁמוֹ שְׁזֶה הוּא הָאִפֵּן הַקָּל בְּיִתְרָה לְעוֹרֵר אֵת הָאָדָם.

כֶּךָ בְּפִרְשָׁה זו קוֹרִין כָּל אַחַד מִיִּשְׂרָאֵל בְּשִׁמוֹ וּמְעוֹרְרִים אוֹתוֹ, 'מַה לָּךְ נִרְדָּם, קוּם קְרָא אֶל אֱלֹקֶיךָ', שְׁלֹא יִישַׁן בְּתִרְדַּמַּת הַזְּמַן, וְיִמְשֹׁךְ אַחַר הַתַּעֲנוּג הָאֲמִתִּי בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה, וּבְשַׁבַּת קֹדֶשׁ שֶׁהִיא נֶעַם הַנְּשִׁמוֹת וְעֵדֵן הָרוּחוֹת. (אמנות עתיק שמות)

וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמִלּוּלֹת הָעֵבְרִית אֲשֶׁר שֵׁם הָאֲחַת שְׂפָרָה וְשֵׁם הַשְּׁנִיַת פּוּעָה (א טו)

אֲחֵר שְׁבָנוּ בְּעִירָה טִיסָא - פִּירְעַד בֵּית מִדְרָשׁ חֲדָשׁ לְשֵׁם וְלִתְפָּאֲרַת, וְאָף הַכְּנִיסוֹ סִפְר תּוֹרָה חֲדָשׁ לְרַגֵּל הַמַּעֲמָד, הַזְּמַנּוּ לְעִירָה לְרַגֵּל שְׁמַחַת חֲנֻכַּת הַבַּיִת

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרַיִם אֵת יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ (א א)

אַחַד מִחֲסִידֵי הַרְה"ק הַתְּפָאֲרַת שְׁלֵמָה זִיע"א שְׁבִקֵּשׁ לְנִסְעַ אֶל רַבּוֹ, הַתְּבַקֵּשׁ עַל יְדֵי יְדִידוֹ לְהַזְכִּירוֹ לְטוֹבָה לְפָנֵי הַרְבֵּי, וְאָף שֶׁנֶּן לוֹ אֵת שְׁמוֹ וְאֵת שֵׁם אָמוֹ, כְּעִמְדוֹ לְפָנֵי הַרְבֵּי רְצָה לְבַצֵּעַ אֵת שְׁלִיחוֹתוֹ, אָף לְצַעֲרוֹ נִשְׁכַּח מִזְכְּרוֹנוֹ שֵׁם הָאִישׁ.

בְּלִית בְּרָרָה הִסִּיחַ אֵת צַעֲרוֹ לְפָנֵי הַתְּפָאֲרַת שְׁלֵמָה, וְהוּא שְׂאֵל עַל אֲתֵר, "שְׂמָא שְׁמוֹ כֶּךָ וְכֶר", מִשְׁנַעְנֵה הַחֲסִיד שְׂאֲכֹן כֶּךָ שְׁמוֹ, הַמְּשִׁיךְ הַרְבֵּי לְהַזְכִּירוֹ גַּם אֵת שֵׁם אָמוֹ שְׁלֹא בְּחִסִּיד. הַחֲסִיד תָּמָה פִּיצַד כְּוֹן הַרְבֵּי לְשִׁמוֹ שֶׁל הָאִישׁ, וְהַתְּפָאֲרַת שְׁלֵמָה שְׁבַר אֵת אָזְנוֹ, "יֵשׁ לָנוּ סִפְר 'שְׁמוֹת' שְׁבוּ כְּתוּבִים שְׁמוֹת כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הַתְּבוּנָתִי בְּסִפְר זֶה, וְשֵׁם מִצְאִתִּי אֵת שְׁמוֹ", ע"כ.

הוֹסִיף הַמְּשִׁיחִי רַבֵּי מֹשֶׁה וּלְפָסוֹן זִצ"ל וְאָמַר, הָרִי לָנוּ שְׁעַל יְדֵי קְרִיאַת פְּרָשַׁת שְׁמוֹת כָּל שְׁנָה, וְעַל יְדֵי שְׂמַאֲזִין הָאָדָם בְּשַׁבַּת לְקְרִיאַת הַתּוֹרָה, וְשׁוֹמֵר וּמְקִיָּם אֵת הַשַּׁבַּת פְּרָשַׁת שְׁמוֹת, נִקְרָא כָּל אַחַד מִיִּשְׂרָאֵל

אָמרו וְלֹא עָשׂוּ, וְאִמְתִּי כְּאֲשֶׁר דָּבַר, כְּמוֹ שֶׁתֹּאמַר כִּי בַעַת שְׂיֵצְאוּ מִשָּׁם וְהָיוּ מִיִּלְדוֹת לְעִבְרִיּוֹת 'לֹא עָשׂוּ' וְגו', וְאִדְרָבָה סָפְקוּ מִזֶּוּן לֵאמֹר נִכְוֵן וּבִטְלוּ דְבָרָיו סְמוּךְ לַגְּזֵרָה, וְשַׁעוֹר 'כְּאֲשֶׁר דָּבַר', כְּשַׁעוֹר (בראשית כו 5) 'כְּאֲשֶׁר כָּלָה יִצְחָק לְבָרְךָ', עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ. הָרִי רְמוֹז וּמִבְאֵר כְּכֹל הַמַּעֲשֵׂה הַנֶּזְכָּר. (דברי תורה - מונקאטש ח"א)

וּתְפַתַּח וּתְרַאֲהוּ אֶת הַיֵּלֶד וְהִנֵּה נֶעַר בּוֹכָה וְתַחְמַל עָלָיו וְתֹאמַר מִיִּלְדֵי הָעִבְרִים זֶה (ב ו)

נוהג הִיָּה הַרְה"ק **רבי דב בעריש מביאלא** זיע"א, לְהַאֲרִיךְ מְאֹד בְּתַפְלוּתָיו, גַּם בְּהִיּוּתוֹ בְּיִוֵּרְקָא מִסְתוּפֵי בְּצַל רַבּוֹ הַרְה"ק **רבי מנחם מנדל מוורקא** זיע"א הָאֲרִיךְ בְּתַפְלוּתוֹ כְּדָרְכוֹ, וּבַעַת שְׁסִיִּם הַרְבֵּי מוֹיִרְקָא אֶת תַּפְלוֹת הָעֵמִידָה, הִיָּה רַבִּי בַּעֲרִישׁ שְׂקוּעַ בְּתַפְלוּתוֹ.

בהוראת הַרְבֵּי הַמַּתִּין הַשְּׁלִיחַ צְבוּר, וְלֹא הִחַל בְּחִזְרַת הַתַּפְלָה עַד שְׁסִיִּם אֶת תַּפְלוּתוֹ, אוֹתָהּ עַת הַבֵּיט הַרְבֵּי מוֹיִרְקָא בְּפָנָיו הַרְבֵּי מִבְּיֵאלָא וְאַחַר אָמַר, "כְּתוּב 'וּתְפַתַּח וּתְרַאֲהוּ אֶת הַיֵּלֶד וְהִנֵּה נֶעַר בְּכֹה' וְגו' 'וְתֹאמַר מִיִּלְדֵי הָעִבְרִים זֶה', לְכַאוּרָה הִיָּה צָרִיךְ לוֹמַר וּתְשַׁמַּע וְהִנֵּה נֶעַר בּוֹכָה, כִּי בְּבִכְיָה שִׁיף יוֹתֵר לְשׁוֹן שְׂמִיעָה מֵרֵאִיָּה.

אלא, הִיָּתָה זֹו בְּכִיָּה כְּזוֹ שְׂאִין שׁוֹמְעִים, רַק רוֹאִים, עָלֶיהָ נֶאֱמַר 'וְתֹאמַר מִיִּלְדֵי הָעִבְרִים זֶה', אָדָם שִׁישׁ לוֹ בְּכִיָּה כְּזוֹ שֶׁרַק רוֹאִים וְלֹא שׁוֹמְעִים, הוּא יְהוּדִי אֲמַתִּי, כְּזֶה הוּא רַבִּי בַּעֲרִישׁ, סִיִּם הַרְבֵּי מוֹיִרְקָא אֶת דְּבָרָיו. (צדיק באמונתו)

ויגדל משה ויצא אל אהיו וירא בסבלתם (ב יא)

ברש"י, יָתָן עֵינָיו וְלָבּוֹ הָיִיתָ מִצָּר עֲלֵיהֶם.

חתן בְּיוֹם חִפְתּוֹ נִכְנַס אֶל הַרְה"ק **רבי יואל טייטלבוים מסאטמר** זיע"א, לְבַקֵּשׁ אֶת בְּרַכְתּוֹ, הִיָּה זֶה חַתָּן יְתוֹם שְׁבוּר וְרָצוּץ שֶׁהוֹרִיו נְהָרְגוּ בְּשָׁנוֹת הַמַּלְחָמָה וְהוּא נוֹתֵר בּוֹדֵד, עַתָּה יִזְכֶּה לְהַגִּיעַ לְיוֹם חִפְתּוֹ.

הרבי הָעֵנִיק לְחַתָּן אֶת בְּרַכְתּוֹ הַחֲמָה וְהַלְבָּבִית, אָבָל בְּתוֹךְ כָּךְ הַתְּפָרֵץ בְּבִכְיָ גְדוֹל וְלֹא יָכַל לְעַצֹר בְּרוּחוֹ הַסּוֹעֵרָת, כָּךְ הוֹרִיד פְּנַחַל דְּמָעָה בְּמִשְׁפָּךְ יָמָן מִה, עַד שֶׁעֲצַר אֶת דְּמַעוֹתָיו וּבָרַךְ אֶת חַתָּן לְשָׁלוֹם.

אחרי בְּרַכָּה זֹו שְׂרוּי הִיָּה חַתָּן בְּצַעַר וּבַעֲצָבוֹת בְּמִשְׁפָּךְ שְׁבַעַת יְמֵי הַמִּשְׁתָּה, תוֹהָה מִדּוּעַ בְּכֹה הַרְבֵּי כָּל כָּךְ, אוֹלֵי רָאָה דְּבָרִים לֹא טוֹבִים הַעוֹמְדִים לְהַתְּרַחֵשׁ עִמּוֹ, בְּתוֹם

אֲחֵר שֶׁיִּמְלָאוּ חוֹבָתָם וְיִתְגַּיְסוּ לְצַבָּא לְמַכְסַת שָׁנִים, וּבְנוֹסְף לְכָךְ חוֹבָה לְהִיּוֹת בְּקִיָּאִים בְּשַׁפְתָּם, לְשׁוֹן אֲשַׁכְּנֵז.

התאמץ רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ בְּתַפְלָה, וְהַבְּקִיעַ רְקִיעִים בְּתַפְלוּתָיו וּבְתַעֲנִיּוּתָיו לְבַטֵּל הַגְּזֵרָה טָרַם שֶׁתִּצָּא לְפַעַל, אֲךָ לְאַחַר מְאֻמָּצִים מְרַבִּים רָאָה בְּרוּחַ קָדְשׁוֹ כִּי מִדַּת הַדִּין תְּקִיפָה וְאִין בְּכחוֹ לְבַטְלָהּ, הוּא הַצֵּטְעַר שֶׁלֹּא עָלָה בְּיָדוֹ לְהַמְתִּיק הַדִּינִים מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאֵכֵן נִחְתָּמָה וּנְגִזְרָה הַגְּזֵרָה.

בלילה שֶׁהַגְּזֵרָה הִיָּתָה עֵתִידָה לְצֵאת לְפַעַל, בְּחֻצוֹת לַיִל הָרִאשׁוֹן לְחֻדֵשׁ לְמִסְפָּרָם כְּפִי חֻקָּם, הֵלֶךְ הַרְבֵּי לְנוּחַ כְּשַׁעֲתִים כְּדִי לְקוּם בְּחֻצוֹת הַלַּיְלָה כְּדָרְכוֹ בְּקָדְשׁ, הוּא רָאָה שֶׁהַגְּזֵרָה תְּקִיפָה בְּשָׁמַיִם, וְעָלָה עַל יְצוּעוֹ בְּצַעַר גְּדוֹל וּבַעֲגָמַת נַפְשׁ.

באותו לַיְלָה, הֵלְכוּ תַלְמִידָיו הַקְּדוּשִׁים וּבְתוֹכָם הַרְה"ק **החווה מלוּבְלִין** וְהַרְה"ק **רבי מנחם מנדל מרימינוב** זיע"א בְּסַתְרָה וּבְלֵאָט לְקַבֵּץ נְדָבוֹת, כְּדִי לְהַשִּׂיא בְּחוּר יֵרָא ה' עִם נַעֲרָה עֲגִיָּה וְצַנוּעָה, וְכִנּוּנוֹ אֶת שְׁמַחַת הַחַתָּנָה לְאוֹתָהּ שֶׁעָה שֶׁל חֻצוֹת הַלַּיְלָה.

התלמידים עָשׂוּ חֲפָזָה וּמִזְמוּטִי חַתָּן וְכַלָּה וְרָקְדוּ לְפָנֶיהֶם, וְגְדוֹל הַמַּעֲשֵׂה יוֹתֵר מִן הָעוֹשֶׂה וְכֹל שֶׁפָּן הַמְקִיִּם שְׁנִיָּהֶם יַחְדָּיו, הֵם עֲצָמָם גַּם הוֹסִיפוּ וְכִפְלוּ אֶת הַסְּכוּם שֶׁאָסְפוּ לְהַרְבוֹת הַשְּׂמִחָה.

כאשר נַעֲרָה הַנְּעִים אֱלִימֶלֶךְ בְּחֻצוֹת, רָאָה כִּי אוֹר הַחֶסֶד הָאִיר וְהַתְּבַטְלָה הַגְּזֵרָה בְּשִׁרְשָׁה וְלֹא תִצָּא לְפַעַל, אֲךָ לֹא יָדַע מִי בִטֵּל הַגְּזֵרָה, מִיָּד שֶׁלַח אֶת מִשְׁרָתוֹ לְהוֹדִיעַ לְתַלְמִידָיו הַקְּדוּשִׁים, שֶׁהוּא רוֹאָה בְּרוּחַ קָדְשׁוֹ שֶׁהַתְּבַטְלָה הַגְּזֵרָה.

חפש הַשְּׁלִיחַ וְלֹא מִצָּאָם בְּאַכְסְנֵיָתָם וְלֹא בְּבֵית הַמְדוּרָשׁ כְּדָרְכָם בְּקָדְשׁ מִדֵּי לַיְלָה, לְבַסוּף מִצָּאָם בְּבֵית הַחַתָּנָה בְּשְׂמַחָה שֶׁל מִצְוָה כְּשֶׁהֵם מֵתְאַמְצִים לְשַׂמַּח חַתָּתוֹ וְהַפְלָה הָעֲנִיִּים, אַז הַבִּיּוֹ הַרְבֵּי כִּי תַלְמִידָיו בִּטְלוּ גְזֵרָה זֹו בְּחֻקְמָתָם, הֵם כִּנּוּנוֹ הַשְּׂעָה וְעָשׂוּ אֶת הַמִּצְוָה בַּעַת שֶׁרָצוּ לְהוֹצִיא אֶת הַגְּזֵרָה, וּבְזַכּוּתָם הַתְּבַטְלָה הַגְּזֵרָה בְּשִׁרְשָׁה וְלֹא יִצָּאָה כְּלָל.

הוסיף הַרְה"ק **המנחת אלעזר** זיע"א, כִּי עַל יְדֵי מַעֲשֵׂה זֶה יֵשׁ לְהַבִּין אֶת הַכְּתוּב עַל הַמִּיִּלְדוֹת הָעִבְרִיּוֹת, שֶׁלֹּא עָשׂוּ כְּאֲשֶׁר דָּבַר אֱלִיָּהִם פְּרַעַה מֶלֶךְ מִצְרַיִם, וְהֵם מִיָּד בִּטְלוּ אֶת הַגְּזֵרָה וְלֹא שִׁמְעוּ לְדְבָרָיו כְּלָל וְכִלְל, 'וּתְחַיֶּינָן אֶת הַיְלָדִים'.

הדברים מְבַאֲרִים בְּלִשׁוֹן הָאוֹר **חיים הקדוש** זיע"א, 'הוֹדִיעַ הַכְּתוּב כִּי הַצְּדִיקָנוּת הֵלְלוּ בִטְלוּ גְזֵרַת מֶלֶךְ סְמוּךְ לַגְּזֵרָה, וְהוּא

מִשׁוֹם שֶׁבָּנוּ בֵּית מְדוּרָשׁ חֻדֵשׁ הַתְּרָה הַרְצוּעָה, וְיִכּוּלִים לַעֲשׂוֹת כְּכֹל הָעוֹלָה עַל רוּחָם, מְנַהֲגִים שֶׁלֹּא שַׁערוֹם אֲבוֹתֵינוּ מִיָּמִים יְמִיָּה"ה עֵמֶד וּמְחָה, בְּנוֹסְף אֲךָ הוֹכִיחַ אֶת בַּעַל הָאַכְסְנִיָּה, עַל שֶׁבְּבִיתוֹ לֹא מִתְנַהֲגִים בְּשִׁלְמוֹת בְּדָרְךְ הַצְּנִיעוּת.

אחר יָמָן שֶׁאֵלוֹ אֶת הַרְבֵּי מְלִיִּסְקָא כִּי־צַד יִתְכּוֹן שֶׁהוּא רָאָה כֹּל כָּךְ הַרְבֵּה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת אֲצֵל בְּנֵי הָעִירָה, וּמֵאִידֵךְ הַרְבֵּי מְקַלְמֵיָא רָאָה אֲצֵלָם אֶת כָּל הַחֲסְרוֹנוֹת הֵלְלוּ, וְעַל הַמַּעֲלוֹת לֹא שָׂבַח כְּלָל וְכִלְל.

השיב הַרְבֵּי מְלִיִּסְקָא עַל פִּי הַכְּתוּב 'וְיֹאמַר מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמִיִּלְדוֹת הָעִבְרִית אֲשֶׁר שָׂם הָאֲחַת שִׁפְרָה וְשָׂם הַשְּׁנִית פּוּעָה', 'מִיִּלְדוֹת הָעִבְרִיּוֹת' הֵם הַצְּדִיקִים הַמְּגִדְלִים וּמְשַׁפְּרִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ הַמִּיִּלְדוֹת'.

יש שְׁנֵי דְרָכִים שֶׁל צְדִיקִים, יֵשׁ צְדִיק שְׂדָרְכוֹ בְּדָרְךְ 'שִׁפְרָה', תַּפְקִידוֹ לְשַׁפֵּר וּלְעוֹרֵר זְכוּת עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּבַעֲבוּר כָּךְ לְהִיָּכֵן שֶׁהוּא מַגִּיעַ מְרָאִים לוֹ מִשְׁמַיִם רַק אֶת הַמַּעֲלוֹת שִׁישׁ בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּדִי שִׁיּוּכַל לַעֲשׂוֹת תַּפְקִידוֹ נֶאֱמָנָה, לְסַגֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

מאידך יֵשׁ צְדִיקִים שֶׁתַּפְקִידָם הוּא 'פּוּעָה', מְלִשׁוֹן צְעָקָה, לְצַעֵק וּלְעוֹרֵר אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְשַׁפֵּר דְרָכֵיהֶם, לְצַדִּיק זֶה מְרָאִים מִשְׁמַיִם אֶת הַנֶּצֶרֶךְ תַּקוּן, כְּדִי שִׁיָּדַע עַל מַה לְעוֹרֵר אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

הפטיר הַרְבֵּי מְלִיִּסְקָא, "רֵאוּ זֶה פְּלֵא, בְּשִׁבְתָּ שֶׁהַתְּאַרְחִיתִי בְּעִירָה אֲרַעָה שְׂמַחָה בְּמִקוֹם וְלִכְךָ לֹא מְכָרוּ אֶת הָעַלְוִיּוֹת, אֲלֹא חָלְקוּ אֶת פְּלִים לְאוֹרְחִים הַרְבֵּים שֶׁבָּאוּ לְרַגְלֵי הַשְּׂמַחָה, לָכֵן לֹא רָאִיתִי אֶת הַמְּנַהֵג הַחֻדֵשׁ בַּעַת מְכִירַת הָעַלְוִיּוֹת.

כמו כֹּן הַגַּם שֶׁהַתְּאַכְסְנֵיָתִי בְּבֵית בּוֹ שֶׁהָהָ שְׁבוּעַ אֲחֵר כָּךְ רַבִּי הֵלֵל מְקַלְמֵיָא, בְּאוֹתָהּ שְׁבַת לֹא שֶׁהוּ בְּמִקוֹם בְּנֵי הַבֵּית, וְלִכְךָ לֹא רָאִיתִי אֶת חֲסְרוֹן הַצְּנִיעוּת שֶׁהִיָּה אֲצֵל בְּנֵי הַבֵּית, מִשְׁמַיִם הַסְּתִירוֹ זֹאת מֵעֵינַי כְּדִי שִׁיָּהִי בְּפִי לְעוֹרֵר זְכוּת עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

מה שְׂאִין כָּךְ הַרְבֵּי מְקַלְמֵיָא, תַּפְקִידוֹ לְעוֹרֵר אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְתַקּוֹן אֶת מַעֲשֵׂיהֶם, לְכָךְ הָרָאוּ לוֹ אֶת כָּל הַחֲסְרוֹנוֹת הֵלְלוּ, כְּדִי שִׁיָּדַע לְעוֹרֵר עַל הַדְּבָרִים וּלְתַקּוֹן אֶת כָּל הַצְּרִיךְ תַּקוּן. (מנחת יהודה)

וְתִירְאֵן הַמִּיִּלְדוֹת אֶת הָאֱלֹקִים וְלֹא עָשׂוּ כְּאֲשֶׁר דָּבַר אֱלִיָּהִם מֶלֶךְ מִצְרַיִם וּתְחַיֶּינָן אֶת הַיְלָדִים (א יז) **בימי** הַרְה"ק **רבי אלימלך מליז'ענסק** זיע"א גְזֵרָה הַמְּלַכּוֹת שֶׁלֹּא לְשֵׂא נְשִׂים אֲלֵא

שני סוחרים התעסקו במלאכת יבוא מוצרי שוקולד מאירופה לארצות הברית, באחת הפעמים כאשר פתחו את תכולת המשלוח בנמל, נדהמו לראות כי השולח מאירופה העז להברית בתוך המשלוח עליו נרשם כי הוא מכיל שוקולד, ארבעה משטחים גדולים של אגוזי יו. **בידעם** כי אם יתפסו זאת השלטונות תשלל מהם מזידת זכות המסחר בארצות הברית, הם יצרו עמו קשר וגערו בו על הדבר, אך הוא הרגיעם כי בחסדי שמים לא יעלו על ההכרח ולא יקרה מאומה.

לא חלפו עשר דקות, עד שהתקבל טלפון מפקחי הנמל כי בעוד רבע שעה הם מתעתדים להגיע לערוך בדיקה, וכי עליהם להשאיר את המחסן פתוח, הסוחרים לא ידעו את נפשם מרב בהלה, שכן המשטחים היו בקדמת המכולה, ולא היה נתון להזיזם ולהסתירם, שכן מדובר בארבעה משטחים גדולים ובזמן כה קצר.

מיד התקשרו אל הרה"ק **רבי אברהם מנחם זנציגר מאלכסנדר** זיע"א **האמרי מנחם**, וספרו את אשר ארע, והרבי ברגע ובשלוה הרגיעם כי אין מקום לדאגה, "היום ראש חודש, בהלל אומרים היום 'עינים להם ולא יראו'".

השתבשים נסו להבהיר כי אין מדובר בבקבוקים אחרים של יו, אלא במשטחים גדולים שקשה להאמין שלא יבחינו בהם ואין היכן להסתירם, אך הרבי עמד על שלו וחרז ואמר, 'עינים להם ולא יראו'.

פעבר רבע שעה הגיעו ארבעה פקחים שהחלו לספר את אגזי השוקולד אחד לאחד, לבדק אם מספרם מתאים את המספר שהצהר עליו, כל פקח ספר את הארגזים של צד אחד של המכולה, כשגבם כל העת לעבר משטחי הינו שהיו באמצע המכולה בלי שיבחינו בהם.

עם סיום הספירה יצאו החוצה, אך אז הודיע הפקח הראשי כי משהו לא מסתדר לו והורה לכלם להכנס ולספר שוב, כך ספרו את תכולת המשלוח מספר פעמים, כאשר 'עינים להם ולא יראו' את משטחי הינו הגדולים שכנגדם.

בצאתם אמרו לסוחרים כי הם יכולים לסגור את המחסן, כשהפקח הראשי מוסיף, "יודע אני כי משהו כאן אינו כשורה, אך איני מצליח לעמוד על כך, הזירו מעתה והלאה, שלא יתפסו אתכם על משהו בלתי חקי". (ליקוטי רשימות, פניני צדיקים כי תשא תפ"א)

ויקרא את המצרי ויטמנהו בחול (ב יב)

יהודי ירא שמים בשם ר' לייבוש, שזכה להיות משמשו הנאמן של הרה"ק **רבי צבי הירש מליסקא** זיע"א, חלף בדרכו בחצר של ערלית, והיא העזה פניה נגדו, הרימה מקל, והכתה על קדקדו בעצמה. **בהגיעו** לבית המדרש, התאונן ר' לייבוש במר לבו בפני רבו הקדוש אודות החבטה שקבל מאותה מרשעת, באותו מעמד נכח השו"ב של הרבי מליסקא וכן החסיד רבי אברהמ'לי שהיה כותב את ה'תורות' של הרבי, נענה הרבי ואמר, "הרי יש לנו שלושה אנשים, בואו ונושב בית דין לדון על מעשה הלז מה דינה".

ישבו יחדיו לדון, ויצא הפסק מבית הדין שחצפה גדולה לעשות כדבר הזה, להכות יהודי ירא שמים, והם הוציאו את דינה להעבר מן העולם. לא חלפו ימים מועטים, הערלית יצאה מביתה לקנות קמח מבית הרחים שהיה בצד השני של העיר, ובחזרתה נעמדה לנוח, ולפתע נפלה ומתה, התקים בה הכתוב 'ויקרא את המצרי, כן יאבדו כל אויביו ה'." (אבני אפד)

ויקרא משה ויאמר אכן נודע הדבר (ב יד)

מלמד היה הרה"ק **השפת אמת** זיע"א כי לעתים במטרה לסייע לאיש יהודי ולהביאו אל תקונו, מסכים מנהיג הדור אפלו לותר על רצונו התמידי שלא לראות לעולם ברעת איש יהודי.

כך מסר משמו בנו הרה"ק **רבי מנחם מנדל מפאנוץ** זצ"ל הי"ד, ששמע מפיו על דברי משה רבנו בראותו דלטורים בישראל 'אכן נודע הדבר', שיש בהם בעלי לשון הרע.

הקשה הרה"ק **רבי מנחם מנדל מקאצק** זיע"א, הלא ליהודי טוב לא מראים ברעתו של יהודי, ואיך הגיע למשה רבנו שהיה גואל ישראל, שהראו לו משמים מעשה רע בבני ישראל, אלא, אמר השפת אמת, אדרבה, מאחר והיה עליו לגאל את ישראל, היה מהצורך להראות לו את האיש המכה שזה היה סבת גלותם, כדי שידע במה לרפאות את ישראל ולהוציאם מהגלות. (ממענות אריות ע"פ פסקי תשובה)

ויאמר ה' אליו מי טם פה לאדם או מי טים אלם או חרש או פקח או עור הלא אנכי ה' (ד יא)

שבעת ימי המשתה, החליט ללכת ולשאל את פי הרבי לפשר בכיתו הרבה.

כאשר שמע את שאלתו ודאגתו נענה הרבי ואמר, "מדריך העולם כאשר איש יהודי הולך לחפתו, מסובב הוא עם הוריו הקרובים הצועדים לצדדיו ומובילים אותו לחפתו, בוכים ומבקשים בעדו שישנה הלקים בית נאמן בישראל, ושכל ימי חייו יהיה לו אף טוב וחסד, נחת הרחבת הדעת ופרנסה טובה. **בשראיתו** בני יקרי, חתן שאבד את הוריו הקרובים ואין מי שייבנה עבורו, אמרתי אהיה אני במקום הוריו, אבכה אני בעבורך שיהיה לך כל טוב כל ימי חיך, זו היתה פשר בכיתי, עד שלא יכלתי לעצור בעד רוחי". (בידי הוי עובדא)

ויקרא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו, ויפן כה וכה ויקרא כי אין איש ויפן את המצרי ויטמנהו בחול (ב יא-יב)

ספר רבי ישראל גרוסמן, זקני **רבי יצחק דוד גרוסמן** ז"ל, נוהג היה מדי לילה להשכים קום לפני חצות ולרדת לטבל במעין השילות, משם ממשיך היה אל הרה"ק **רבי דוד צבי שלמה בידרמן מלעלוב** זיע"א, עמו לומד היה באישון לילה תורת הח"ו ורזיו דאורייתא בחברותא.

סמוך למעין התגורר ערבי שונא ישראל, שהבחין כי בכל לילה מגיע יהודי מבגר לטבל במעין לבדו, ובשנאתו העמקה ליהודים גמר בלבו לרצחו נפש, לילה אחד פשהגוע למקנה המתין הרוצח במקום מסתור, וכשראה שהוא כבר בתוך המים, קפץ והנחית את ידו בחזקה על ראשו.

רבי יצחק דוד נסה להרים את ראשו מהמים, אך הגוי התגבר עליו ודחפו פנימה, כך חזר הדבר על עצמו מספר פעמים, זקני כבר היה באפיסת הכחות, במחשבתו כבר חזר על פסוקי קריאת שמע, וחסה לגרוע ביותר.

לפתע הופיע רבי דוד מלעלוב כמלאך מן השמים, נגש במהירות לגוי השפל וסטר לו על פניו, והגוי נשכב על הרצפה ועצם עיניו לנצח, שנים אחר כך כשהיה הסבא מספר את הספור היה אומר, "איני יודע אם מהמכה הזו הוא יוכל לקום לתחית המתים".

אחר שהתאושש, הודה רבי יצחק דוד לרבי על היותו שליח מן השמים להצילו ממות לחיים ממש, ושאל בפליאה מדוע הגיע פעת לכאן, ענהו רבי דוד בענותנותו, "הרגשתי שחברי הטוב נמצא פעת במצוקה". (לב ישראל)

פרשת שמות

לב בנים על אינו שבשמים

הבנש"ק, זה שהיה שאר בשרו של הרבי ומבאי ביתו וקרובים ביותר. החסידים עשו כרצון הרבי וקרובו מאוד. כל אנשי החצר, ידידי וחבריו משכבר הימים, גם אלו שלא הכירוהו כשיצא עם חתימת זקן ובא בלא חתימת זקן, שוחחו עימו ועשו ככל שביכולתם לתת לו את האווירה החסידית החמה והמלבבת.

בשעת בוקר, כשהרבי יצא לתפילת שחרית ואילו בבית נותר הגבאי רבי מיכלי לוקמאן, ניגש ישעיה אל הגבאי וביקש ממנו טובה: הבאתי איתי שעון זהב עבור הרבי, וחושש אני מידי אינשי דלא מעלי שיחשקו בו ויעלימוהו ממני בטרם אתן זאת לידי הרבי. אנא, קח את השעון ותן אותו לרבי בהזדמנות הראשונה שתוכל.

כשרבי מיכלי הגבאי ניא את לבקשת ישעיה ולקח את השעון, מיהר ישעיה, אסף את מזוודתו ההדורה ומיהר אל תחנת הרכבת שם חזר לוינה, מבלי שנפרד לשלום מהרבי. יודע היה שהרבי עתיד להפציר בו שישאר בבעלזא ואילו הוא לא חפץ להתנתק מחייו הנוכחיים בווינה.

כשחזר מהרי"ד לביתו אחר תפילת שחרית הגיש לו רבי מיכלי את שעון הזהב ואמר כי זהו דורון שישעיה ביקש למסור לרבי. אלא שהרבי הגיב מולו בחריפות רבה והרעים בקולו לאמר: מי ביקש זאת מידך? לשם מה לקחת מתנות עבורי? היודע אתה מה קלקלת בכך שלקחת את השעון עבורי? הרי אם הוא היה נשאר בבעלזא, בוודאי היה חוזר בתשובה שלימה, ועתה עומד הוא להפסיד את חיי הנצח.

רק כשנחה דעתו של מהרי"ד הוא פנה ואמר לרבי מיכלי: אין רצוני להשתמש בשעון זה. לך והטמן אותו באחד הארונות, במקום שאין העין שולטת בו.

חלפו שנים רבות, ולפני חג הפסח, כשניקו את הארונות לכבוד החג, הבחין מהרי"ד בשעון הזהב שנח לו מוטמן וגנוז מעין רואים. הרבי פנה לרבי מיכלי ואמר לו: אתה קלקלת ועלך מוטלת החובה לתקן! קח את השעון ומסור אותו לניקוי ולתיקון, כיון שאני מבקש להשתמש בו. רבי מיכלי כמובן עשה כדבר הרבי שהחל משתמש בשעון זה.

באותה עת חלה ישעיה ונטה למות. הוא ביקש מבני ביתו שיביאו אליו מניין של יראים ושלמים כיון שרוצה הוא להתוודות

נפשו לראות את פני הקודש של מהרי"ד. הנקודה הפנימית בנשמתו של ישעיה הבעירה בו אש של השתוקקות אל מקור המים החיים שנובע היה בבעלזא. אפס כי ישעיה בוש היה להיראות בפני הרבי כפי שהוא נראה, בלבוש קצר ועדכני וללא חתימת זקן.

אחרי לבטי נפש רבים החליט ישעיה לנסוע לבעלזא לביקור קצר ביותר. הוא רק ביט בפני הרבי ומיד יחזור לביתו, בלי להתעכב שם. אלא שעם בואו לבעלזא ראה ישעיה כי למעשה הוא יכול להישאר יותר זמן מכפי שתכנן, כיון שאיש לא זיהה אותו ולא הכירו משנים קדמוניות. דומה היה עליהם כאדם מהשורה שמבקש לראות את הרבי, גם אם הוא אינו חסיד, וכאלה היו רבים ואיש כמובן לא העיר להם כלום.

ישעיה הסתובב בחצר המוכרת לו היטב, שוחח עם רבים ממכריו מבלי להתוודע אליהם, ואף אחד לא הכירו. בשלב זה החליט ישעיה כי אם יש אנשים כה רבים שבעבר הכירו אותו ועתה אינם מזוהים אותו, הרי שבוודאי גם הרבי עצמו לא יזהה אותו. אם כן, יכול הוא להיכנס אל הרבי ולבקש את ברכתו.

יודע היה היטב ישעיה את המסלול של דרך הכניסה אל הרבי. הוא פנה אל רבי אהרן יהושע, הציג את עצמו כיהודי שהגיע מוינה ורוצה לקבל את ברכת הרבי. כשהרשות ניתנה לו הוא פנה אל רבי אורי, כותב הפתקאות, כדי שיכתוב לו 'קוויטל' אותו יגיש אל הרבי. כפי שישעיה שיער בנפשו, אף שני אישים חשובים אלו, ממקורבי הרבי וכאלו שהכירוהו באופן אישי בעבר, לא זיהו בו את ישעיה שמלפנים היה בן בית בחצר הרבי.

בעוד ישעיה מושיט את הקוויטל אל הרבי, בטרם הביט הרבי בפתק המושט לפניו, שמט הרבי את הפתק על השולחן וקרא בקול לא לו: האתה הוא זה ישעיה?! אוי לי שרואה אני אותך במצב שכזה... אלא שתוך כדי דיבור שינה הרבי את טון שיחתו, בנעימות רבה ביקש ממנו לשבת והחל מדבר אתו רכות. לאחר מכן קרא הרבי לרבנית ואמר לה: ראי נא את האורח החשוב שהגיע למעוננו, ישעיה קרוב משפחתנו, אבקש ממך לקרבו ולדאוג לו לאוכל טוב ולמקום לינה ראוי. ומיד אמר לישעיה: לך לאכול ולנוח, ואת הפתק נשאיר לזמן אחר.

הקול נשמע בחצר הקודש בבעלזא כי האורח האלמוני שהגיע מוינה אינו אלא ישעיה

כשהסוד הכמוס נודע להרה"ק מהרי"ד מבעלזא זיע"א הוא תיכף שלח לקרוא לנער ואמר: שומע אני עליך שמבקש אתה לנסוע לעיר וינה, בירת אוסטריה, כדי למצוא שם פרנסה טובה. דע לך כי אין דעתי נוחה מכך לפי שחושש אני על הנסיונות שיש שם בתורה וביראת שמים. ועתה, שמע היטב לאשר אני אומר לך: בבעלזא אין נוהגים להבטיח דבר! יכולים לומר ולברך, אולם הבטחות לא ניתנות. ועם זאת, יש לך הזדמנות יוצאת מהכלל. יכול אתה לבקש ממני ככל שתצוה, ואני מוכן ומזומן להבטיח לך הכל, ובתנאי קודם למעשה שתשאר איתנו כאן בבעלזא ולא תסע לוינה.

השומע היה נער צעיר בשם ישעיה, צאצא להרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א להרה"ק רבי שמעון מירוסלב. בשל קרבת המשפחה, זכה ישעיה לקירבה מיוחדת בה היה מתגורר בבעלזא והיה כבן בית בחצר המלוכה.

היות וישעיה לא הצליח להסתדר בפרנסתו בבעלזא, יעצו לו חבריו, שלא היו בהכרח שוחרי טובתו באמת, כי מוטב יעשה אילו יעקור דירתו לוינה שבאוסטריה. שם, בעיר הגדולה והמתפתחת, יש לו סיכויים מעולים למצוא פרנסה טובה ולהרוויח כסף רב. הדברים פפעפו כארסו של עכנאי בליבו של ישעיה, ולמרות שידע את דעתו השלילית של מהרי"ד על נסיעה שכזאת, החליט לעשות כן, אלא שהוא שמר זאת בסודי סודות כדי שהרבי לא ישמע מכך ויעכבנו.

כל רז לא הוא אניס ליה למהרי"ד וגם ידיעה זו על תוכניתו של ישעיה הגיע לאזני הרבי שמיהר לקרוא לישעיה ולהשמיע בפניו את הבטחתו זו, אלא שפניו של ישעיה נותרו חתומות והוא לא ענה לרבי כלום. על אף הפצרותיו של הרבי, מיאן לשמוע בקולו ועבר להתגורר בווינה, שם ההצלחה הגשמית האירה לו פנים, עסקיו שגשגו מאוד והוא נעשה לעשיר מופלג.

במידה שווה להצלחתו הגשמית, כך גם הייתה התדרדרותו הרוחנית. עם נסיקתו לחיי עושר גבוהים, ירד ישעיה בכל הקשור לשמירת התורה והמצוות. הוא גילח את זקנו ופאותיו, החלף את מלבושיו החסידיים לבגדים מודרניים, והתחבר לקלי דעת ולפורקי עול. חלפו שנים רבות ורגשי געגועים עזים פקדו את לבו של ישעיה, ונכספה וגם כלתה

כוח לצדיקים, מליצי יושר שבכל דור ודור, שתמיד יהיה להם פתחון פה לפני הקב"ה לבקש על עם ישראל, בכל מצב שבו ימצאו.

המשיך השר שלום ואמר: עוד הראה השי"ת למשה רבינו, שאסור להיות עניו בשעה שממליצים טוב על ישראל ולכן הוכיחו על דבריו שאמר 'מי אנכי כי אלך אל פרעה והן לא יאמינו לי', כי באותו הזמן לא היה כל צורך בענווה זו. והשר שלום סיים ואמר לי: עוד יום יבוא ותנהיג מנהיג בישראל, עליך לדעת להמליץ טוב על ישראל ולרוממם בכל מצב בו הם מצויים.

שח הרה"ק רבי מרדכי מבילגורייא זיע"א, ששמע פעם מאביו הרה"ק מהרי"ד, שסיפר שבאותו רגע בה נזכר באותה שיחה של השר שלום, תיכף סרה ממנו העצבות, ובו ברגע גם מצא תירוץ לקושיא שהתקשה בה זמן רב.

כי הנה הגמרא אומרת (שבת צז): אמר ריש לקיש: החושד בכשרים לוקה בגופו, דכתיב 'והן לא יאמינו לי וגו', וגליא קמי קודשא בריך הוא דמהימני ישראל. אמר לו: הן מאמינים בני מאמינים, ואתה אין סופך להאמין. הן מאמינים - דכתיב 'יאמן העם', בני מאמינים והאמין בה'. אתה אין סופך להאמין - שנאמר 'יען לא האמנתם בי וגו'. ממאי דלקה - דכתיב 'יאמרו ה' לו עוד הבא נא ירך בחיקך וגו'.

ונשאלת השאלה: הרי משה רבנו אמר את הטעם 'כי יאמרו לא נראה אליך השם', והיינו, שמרוב ענוותנותו חשב שלא יאמינו לו שהייתה לו התגלות אלוקית, ומדוע נענש על דבריו? אלא שבשעה שמבקשים על גאולת ישראל אסור להשתמש במידת הענווה, ולא עוד אלא שגם נענשים על כך.

לימים התנהלה שיחה בחדרו של מהרי"ד אודות המצאת ה'פטיפון' שנתחדש באותה תקופה. החסידים שחו בהשתוממות רבה על החידוש המפליא בו ניתן לשמור קולות ולשמוע אותם בזמן מאוחר יותר. הגיב הרבי ואמר לחסידים: מה לכם מתפלאים כל כך על המצאה זו?

פתח הרבי וסיפר להם את הסיפור על אותה לחישה שלחש לו השר שלום באוזניו בהיותו ילד קטן, לחישה שאותה לא זכר במשך זמן רב, ורק לאחר שנים רבות, בשעה שהתיישב על כסאו למלא את מקום אביו, נזכר בהם. **דומה עלי, סיים הרבי, שזקני עשה בי את אותם הפעולות של הפטיפון: הוא הקליט באזניי את דבריו, פעל שאסכח אותם מיד, ועוד הוסיף שאזכר בהם רק בעת הצורך.**

העיד מהרי"ד על עצמו שהוא הצטער צער רב על כך שאינו זוכר את דברי סבו שנאמרו לו ביחידות, וכנראה היה בהם מוסר השכל חשוב עבורו. אך עוד יותר מזה הצטער מהרי"ד על כך שהוא אינו יכול לכבד את אביו הגדול ולהשיב לו כהוגן על שאלתו. אכן, אנוס הוא בשל כך שאינו זוכר, אולם כאב גדול היה בליבו על כך שהשיב את שאלת אביו ריקם.

לימים רבים, כאשר נפטר הרה"ק רבי יהושע וקהל עדתו נותרה ללא רועה, הסתובב בנו רבי ישכר דוב בחדרו כשהוא מהורהר. לפתע עצר רבי ישכר דוב ופנה אל מקורביו שעמדו בסמוך אליו ואמר להם: רוצים אתם שאשב על מקומו של אבי זצ"ל? כיצד יכול אני לעשות זאת, והלא אבי היה תמיד מליץ יושר ומלמד זכות עבור כלל ישראל ואילו אני איני ראוי כלל לאותה איצטלא?

כעבר שבעת ימי האבל, ישב רבי ישכר דוב ללמוד, נטל חומש לידי, והנה נזדמן לו הפסוק בפרשת השבוע (שמות ד א): 'וַיַּעַן מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר וְהֵן לֹא יֶאֱמֵנו לִי וְלֹא יִשְׁמְעוּ בְּקִלִּי כִּי יֹאמְרוּ לֹא נִרְאָה אֱלֹהֶיךָ ה'.' באותו רגע ממש נזכר רבי ישכר דוב בדברי זקנו השר שלום אותם לחש לו על אוזנו בהיותו ילד בשבתו על ברכיו.

השר שלום פנה אליו ושאלו: אמור נא לי, נכדי חביבי, מה תורה למדת היום בחדר? נענה הילד ואמר: הרבי שלי סיפר לנו שבשעה שמשה רבינו היה רועה במדבר את צאן יתרו חותנו, ברח ממנו גדי, ומשה רץ אחריו עד שהגיעו למעיין מים חיים שם עצר הגדי ושתה לרוויה. כיון שהגיע משה רבינו אצלו, אמר: לא ידעתי שברחת מפני הצמא, בוודאי עייף אתה. נטל משה רבינו את הגדי, הרכיבו על כתפיו והחזירו לעדרו. באותה שעה אמר הקב"ה: יש לך רחמים על צאנו של בשר ודם, חייך שתרעה את צאני ישראל.

כססיים הנכד לומר זאת, המשיך השר שלום ושאלו: ומה עוד למדת בחדר? ענה הילד: הרבי סיפר, שהשי"ת נגלה למשה רבנו בסנה ואמר לו שהוא שולחו להודיע לבני ישראל שיגאל אותם ממצרים, ומשה רבינו אמר להקב"ה: 'והן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקולי, כי יאמרו לא נראה אליך ה'.'

והילד המשיך לספר: שאלתי את הרבי, וכי משה רבנו שאהב כל כך את ישראל והמליץ תמיד טוב עליהם, יאמר כן? נענה השר שלום ואמר לי: שאלה גדולה שאלת, האמת היא שמשה רבינו אכן היה סבור שהקב"ה יגאל את ישראל, אלא שרצונו היה לשמוע מפי הקב"ה שיגאלם אף אם הם נמצאים בשפל המדרגה, ובזה עשה משה רבינו הכנה לכל הדורות העתידיים ונתן

בטרם ישיב את נשמתו אל בוראה. אחד מאלו שהגיעו אל הבית היה הרה"ח ר' מרדכי ברטפלד שסיפר כי עם כניסת האנשים לחדרו, פרץ ישעיה בבכי סוער ואמר: מתחרט אני על שלא שמעתי בקולו של הרבי שרצונו היה בטובתי האמיתית, ומתוך דברים אלו יצאה נשמתו בתשובה שלימה.

היה זה כשנר אלוקים טרם יכבה, בשנת פטירתו של הרה"ק השר שלום מבעלזא, והוא כבר סגי נהור. השר שלום ישב בחדרו ולמד תורה בעל פה, בעוד שנכדו הילד 'בעריל', הוא זה שלימים נודע כממשיך דרכו בקודש, הרה"ק רבי ישכר דוב, משחק בחוץ עם בני גילו.

חיבה יתירה נודעה לילד אצל סבו הגדול, רבם של כל בני הגולה. לא אחת רמז הסבא על נכדו זה כעל יורשו בהנהגת העדה וראה בו את האחד המיוחד שאמור בבוא העת להמשיך את שלשלת הקודש. ברמזים מופלאים שונים שנשמעו מפיו, גילה הסבא לנכדו היניק והחכים, את סודות עטרת ההנהגה ועל האופן שבו עליו להדריך את קהל חסידיו בעבודת השי"ת, ועוד יותר מכך, **נסך בו את כוחו הגדול והורה לו לרומם ולהמליץ טוב גם על אלה הנמצאים בשפל המדרגה. תפקידו של הצדיק הוא להשיב את לבבות בני ישראל לאביהם שבשמים, הורה לו הסבא.**

גם כעת, כאשר הגיע רעש הילדים המשחקים והמשתובבים אל אזני השר שלום, התעניין הרבי מי הם הילדים הנמצאים שם, וכשנודע לו שגם נכדו 'בעריל' נמצא ביניהם, ביקש להביאו אליו.

הילד נכנס אל חדרו הקדוש של סבו בדחילו ורחימו, והסבא לקח אותו אליו, הושיבו על ברכיו, אחז בפניו ולחש לו דבר מה באוזניו.

כשיצא הילד מחדרו של הסבא השר שלום, פנה אליו אביו הרה"ק רבי יהושע, ושאל אותו: בני, מה הם הדברים שאמר לך סבא? להפתעת האבא והילד גם יחד, ניסה הילד לענות אך הוא לא הצליח להיזכר בדברים. בצער רב הוא נענה לאביו, שהוא אינו זוכר את מה שנאמר לו.

כשגדל הנער רבי ישכר דוב והגיע למצוות, חזר אביו רבי יהושע ושאל אותו שנית: האם זוכר אתה את מה שאמר לך סבא? אך חתן הבר מצוה לא זכר. הפעם השלישית שבה רבי יהושע שאל את בנו האם הוא זוכר את דברי השר שלום היה ביום חופתו, אך גם הפעם נאלץ החתן לומר כי למרות רצונו העז להיזכר בדברים, אין הוא מצליח להיזכר בהם.

מלוך יקרוך ויהושים נפלאים מלוך
מדברות קדשו ותורתו של
רבי הוד חי אביהצירא שליט"א

מִי־הָרְאָה חֶזְרָתָא

חֶזְרָתָא דְאִזְרִייתָא
יְסוּד חֲדָשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְרָשָׁה

עבודת השם בכל מקום ובכל זמן

אדמת קודש הוא, כי רצון הקדוש ברוך הוא דוקא בעבודה מאותה שעה הדחוקה, כמו שאמרו חז"ל (שיהש"ר פ"ח ח יב) 'הלומד תורה בצער נוטל אלף בשכרו, שלא בצער נוטל מאתיים', ולפום צערא אגרא' (אבות פ"ה מכ"ג).

וזה מה שאנו אומרים בכל יום 'קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלוא כל הארץ כבודו' (ישעיה ו ג) כמה פעמים בכל יום, שבכך אנו מזכירים לעצמנו שכדי להגיע לקדושה אין צורך להגיע למקום מסוים או למצב אחר ממה שנמצא בו עכשיו, שכן 'מלוא כל הארץ כבודו', ומכל מקום ובכל זמן יכולים להתקדש בקדושתו של מלך מלכי המלכים הקב"ה.

לעסוק בתורה ובעבודת ה' כראוי. זוהי השאלה ששאל ה' יתברך את משה רבינו ע"ה, מה אתה מהסס כשאתה רואה שהסנה בוער באש והסנה איננו אוכל, ענה לו משה ע"ה אסורה נא ואתקרב לעלות למקום הקדוש ואז אראה את המראה הגדול הזה אור ה'.

אולם רצונו של הקב"ה מהאדם להאמין באמונה שלימה שבכך כל אחד מישראל לעבוד את השם יתברך, בכל מקום ובכל זמן, ועל זה אמר לו הקב"ה **אל תקרב הלום**, שאין צורך דוקא לעלות בהר ולהתקרב עד הלום בכדי להתחבר ולראות גילוי אור ה', אלא כי **המקום אשר אתה עומד עליו**, היינו באתו מצב ובאותה שעה שאתה עומד בה,

וַיֵּרָא מֵלֶאֱדָה ה' אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסְּנֶה וַיֵּרָא וְהִנֵּה הַסְּנֶה בֹעֵר בְּאֵשׁ וְהַסְּנֶה אֵינְנוֹ אֹכֵל. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶסְרָה נָא וְאֶרְאֶה אֶת הַמְּרֹאֶה הַגָּדֹל הַזֶּה מִדּוֹעַ לֹא יִבְעַר הַסְּנֶה. וַיֵּרָא ה' כִּי כָרָ לְרְאוֹת וְגו'. וַיֹּאמֶר אֶל תִּקְרַב הָלֶם שֶׁל נְעִלְיָה מֵעַל רִגְלֵיךָ כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אִתָּה עוֹמֵד עָלָיו אֲדַמַּת קֹדֶשׁ הוּא (ג ב-ה).

מפסוק זה למד החפץ חיים ע"ה לקח בעבודת השם יתברך, כי דרכו של היצר הרע להכניס לאדם מחשבות רעות בכדי למנוע ממנו לעסוק בתורה ועבודת השם, בטענות שווא למיניהם, שלפי מקומו וזמנו או מצבו הדחוק אינו יכול לעבוד את השם, ורק לכשירחיב ה' את גבולו ויוטב מצבו או ישתנה מקומו, ולא יהיו לו שום מניעות, אז יוכל

מִי־הָרְאָה דַּפְלִיָּתָא

הרגילות בעבודת ה' - היא המחיצה המבדלת בין עובד ה' להקב"ה

להתחזק ולשבור הרגילות והטבע ולעשות יותר מלימודו, ועל דרך זה רמזו בפסוק (במדבר כ"ט י) 'רק אין דבר ברגלי אעבורה', שאין שום דבר שהוא גדול כל כך כמו להעביר רגילות אחת, וכדבריו הידועים של **בעל התניא ע"ה** (לקו"א פט"ו) שעל שם זה נקרא עובד ה'.

עיקר מחיצה המבדלת כשעובר האדם על מצוות לא תעשה עיקר המחיצות המבדילות בין האדם להקדוש ברוך הוא הם העבירות שהוא עובר על מה שאמרה תורה לא תעשה, וכן כשהסר לו קיום מצוות העשה. וגם זה נרמז כאן שהקדים הקדוש ברוך הוא למשה **אל תקרב הלום** ורק אחר כך ציווהו **של נעליך מעל רגליך**, שלכאורה היה לו להקדים הסרת המכשול שהוא כבר נתון בו שהרי כבר עמד במנעלו על אדמת קודש, ואחר כך יצו עליו **אל תקרב הלום**.

אלא ביאר **האור החיים הקדוש** שבכל התורה כולה גילה השם יתברך דעתו ורצונו שעיקר הקפדתו על מצוות לא תעשה, שהם פוגמים בנפש ועונשם חמור, ואילו מצוות עשה הם השגת הטוב כשהיו, ובהעדרם אין עונש זולת פסח ומילה, ולכן גם כאן הקדים לצוותו במצוות לא תעשה החמור **אל תקרב הלום** שזה פוגם בנפש, ורק אחר כך ציווהו במצוות עשה **של נעליך**, שינהג כבוד במקום המקודש. ולכן נרמז כאן בעת שגילה הקב"ה למשה רבינו שהשכינה נמצאת בכל מקום, ואז דייקא הוסיף לו שאכן ניתן להתקרב מכל מקום ומצב, אך העיקר להתקרבות זו שישמור אדם מעשיו שלא יהיו מחיצות המבדילות בינו לקדושה.

וַיֹּאמֶר אֶל תִּקְרַב הָלֶם שֶׁל נְעִלְיָה מֵעַל רִגְלֵיךָ כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אִתָּה עוֹמֵד עָלָיו אֲדַמַּת קֹדֶשׁ הוּא (ג, ה).

הנה על האדם להשיג שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין קונו, כדברי הנביא (ישעיה נט, ב) 'כי אם עוונותיכם היו מבדילים בינכם ובין אלתיכם', ואז ירגיש השראת השכינה שבכל מקום ובכל זמן. ולכן כשראה משה רבינו ע"ה שהסנה בוער באש והסנה איננו אוכל, הבין מכך שהשכינה שורה בתוך הסנה, ומרצונו הטוב להתקרב אל השם יתברך אמר **אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה**, מדוע לא יבער הסנה, אמנם מיד אמר לו הקדוש ברוך הוא **אל תקרב הלום** אין צורך להגיע עד הלום בשביל להתקרב אלי, כי בכל מקום אשר אזכיר את שמי קודש הוא, אלא עליך לקיים **של נעליך מעל רגליך**, הסר את הנעלים שהם בבחינת מחיצה ומסך המבדיל בין רגלי האדם לקדושת השם יתברך שנמצאת בכל מקום, ומיד כשתסיר את המחיצה יתגלה לך **כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא**, שהרי הקדוש ברוך הוא נמצא בכל מקום ובכל זמן והוא מקום העולם ואין העולם מקומו. ועוד אפשר לפרש, שאמר לו **של נעליך מעל רגליך** דהיינו שישיר את המחיצות המבדילות שהם **מעל רגליך** - הרגילות וההתיישנות בעבודת ה' יתברך ועשיית המצוות כמצות אנשים מלומדה, שהם מפרידים בין האדם להקב"ה ומפריעים לו לעלות ולהיכנס דלת לפנים מדלת במדרגות העבודה, ואז תרגיש שהמקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא. וכך אמרו צדיקים ע"ה שזהו עיקר עבודת האדם בעולם הזה

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

קיום תרי"ג מצוות לכל יהודי

ישראל שנחשב לו כאילו הוא עצמו עשה המצוה בפועל, וכלשון הזהב של העוללות אפרים בהמשך דבריו: ודבר זה ראייה ומופת לאחדות האומה הישראלית, שכולם נחשבו לאיש אחד והם גוי אחד בארץ מצד הנשמות שנגזרו מאל אחד, ולפיכך מקבל כל אחד שכר מן המצוות שעשו אחרים, וכן העונש, מצד היותם ערבים זה בזה.

מצוות שאינו יכול לקיימם בפועל יקימם במחשבה ודיבור

עצה נוספת מצינו בספרים הקדושים שהרי אמרו (קידושין מ). 'מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה', ועל כן במצוות שבידו לקיימם, יקיים המצוה בפועל. אך במצוות שאינם בידו יקיימם ע"י דיבור ומחשבה, כפי הידוע שבכל מצוה ישנם שלושה חלקים 'מעשה דיבור ומחשבה'. ואם אינם בידו ילמד הלכותיהן וישתוקק לקיימם במחשבתו ואז הקב"ה מצרף מחשבתו למעשה כאילו עשה בפועל.

מבאר השל"ה הקדוש (הקדמה לתורה שבכתב אור חדש א) שזה הנאמר בפסוק (דברים ל יד) 'כי קרוב אליך הדבר מאוד בפין ובלבבך לעשותו'. שישנם מצוות שאפשר לו לקיים והם הנכללים ב'לעשותו'. והמצוות שאינם בידו לעשותם, קרובים אליך מאוד ע"י שתקיימם 'בפין ובלבבך' היינו לימוד המצווה והלכותיה בפין, ולדעת סוד המצווה בלבבך.

עליך המלאכה לגמור' כולה, רק אשר תמצא בכחך עשה אתה קצתם ואחרים קצתם, ובזה תתקיים התורה כולה על ידך ועל יד זולתך.

וכך גם כתב האור החיים הקדוש (שמות כה י) לבאר מדוע דווקא בארון שינה לשונו ואמר לשון רבים כאמרו 'ועשו ארון', וביאר: אולי שרמז שאין גופה של תורה יכול להתקיים אלא בכללות כל ישראל ואין מציאות בעולם יכול עשות כל עיקרי התורה, וזה לך האות, אם הוא כהן הרי זה אינו מקיים נתינת כ"ד מתנות כהונה ופדיון בכור וכו', ואם הוא ישראל הרי אינו יכול לקיים מצות עשה שבהקרבת הקרבנות ודיניהם אשר רבו מצות עשה שבהם, וכן לוי. ובכללות כל ישראל יקיימו כללות עיקרי התורה, לזה אמר 'ועשו' לשון רבים.

אך כאשר כולל עצמו בכלל ישראל יש לו חלק בכל תרי"ג המצוות וממילא מקבלים רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו חיות, וכאשר כתב האור החיים (שם לט לב): כי ה' ציווה תרי"ג מצוות, ומן הנמנע שימצא אדם אחד שישנו בקיום כולם וכו', ומה מציאות יש ליחיד לקיימם להשלים תיקון לרמ"ח איבריו ושס"ה גידיו אשר יכוונו להם, אלא ודאי שתתקיים התורה במחברת הכללות ויזכו זה מזה. עכ"ל. ומטעם זה אמרו צדיקים שקודם כל מצוה שעושה, יראה לכלול עצמו בכלל ישראל.

זוהי אפוא כוחה של אחדות ואהבת

זֶה שְׁמִי לְעֵלָם וְזֶה זִכְרִי לְדֹר דֹּר (ג טו). דרשו רבותינו ע"ה (תקו"ז הקדמה ד): 'שמ' עם י"ה - שס"ה, 'זכר' עם ו"ה - רמ"ח. שכאשר מקיים האדם רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה, זוכה להשראת השכינה. כי כל מצות עשה מחיה ומגינה אבר אחד מהאדם, וכל מצות לא תעשה מחיה ומגינה על גיד אחד משס"ה גידיו של אדם. אם כן יקשה, וכי יכול אדם לעשות את כל המצוות. הלא ישנם מצוות הנוהגות רק בכהנים, וישנם שחלים רק במצבים מסוימים, כגון מצוות השבת אבידה שאם אינו מוצא מאומה אינו יכול לקיימה, וכן שילוח הקן ונתינת גט פטורין וכיוצא בזה מצוות רבות אחרות. ועל כולנה, אותם המצוות שניתן לקיימם רק בזמן שבית המקדש היה קיים. ומאחר שראינו שכנגד כל אבר מהאדם ישנה מצווה מיוחדת לו להחיותו, מה יעשה האדם ויחיה.

ע"י אהבה ואחדות כלל ישראל נעשה כאילו קיים הוא עצמו

נאמרו בכך כמה וכמה תירוצים. בעל הכלי יקר ע"ה כותב בספרו עוללות אפרים (קפז): התורה באמת גדולה ורחבה היא על האדם, כמו שאמר (תהלים קיט צו) 'רחבה מצותך מאוד', ועל הרוב אי אפשר לאדם אחד שיהיה בידו לקיים את כל מצוות עשה בתורה וכו', הרי לפעמים שתמנע ממנו לאיזה סיבה. על זה אמרו (אבות פ"ב מט"ז) 'לא

גם מי שבמדרגת יעקב יכול להתעלות אם מושרש הוא בשורש הקדושה

'הבאים' - לשון הווה, שהם הצדיקים המרגישים תמיד שרק עכשיו באו לעבודת ה'. ולבסוף אכן עוזר ה' שיבואו ל'ציץ ופרח ישראל', שיעלו למדרגת ישראל. וכפי שאמרו צדיקים 'לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלוקיו עמו', שכאשר ה' אלוקיו עמו, שקשור ודבוק בה' אלוקיו, ואף בשעת האון והעמל אינו מתנתק מעול מלכות שמים, אזי 'לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל', אינו מביט בעוונותיו. וכן כאן אף שהוא במדרגה פחותה, אם מושרש הוא בעול מלכותו יתברך, אזי ה' יתברך אינו מביט אל מדרגתו, ובמדרגות הצדיקים מקומו.

יש להם עוד לעמול ולהתעלות, והם רק בתחילת עבודתם. ועליהם נאמר 'הבאים', כלומר, שהם כל רגע ורגע באים זה עתה לעבודתו יתברך. מה שאין כן 'יעקב' הרומז למדריגה פחותה, הם בבחינת 'באו', שחושבים שזה מכבר כבר באו לעבודת ה' ומרגישים גדלות בנפשם.

ובדבריו נוכל אף אנו לפרש הפסוק 'הבאים ישרש יעקב'. שאף אלו שהם בבחינת יעקב, מדרגה פחותה, אך עם כל זה אם הם בבחינת 'ישרש', כלומר, דבוקים הם בשורש הקדושה בחי עולמים, אזי גם הם יחשבו במדרגה של

בהפטרה: הַבָּאִים יִשְׂרָשׁ יַעֲקֹב יְצִיץ וּפְרַח יִשְׂרָאֵל וּמָלְאוּ פְּנֵי תְּבֵל תְּנוּבָה (ישעיה כז ו).

יש לפרש בפסוק 'הבאים ישרש' וגו'. הנה ידועים הם דברי הנועם אלימלך (ד"ה ואלה) בפסוק (א, א) 'ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו', שהקשה, מדוע פתח בלשון 'בני ישראל', ובהמשך דבריו כתב 'את יעקב'. ועוד הקשה, מדוע בתחילה נאמר בלשון הווה 'הבאים', ובהמשך נזכרים בלשון עבר 'איש וביתו באו'. ותירץ בקדשו, שהצדיקים אשר בשם ישראל יכוננו, מרגישים בנפשם שעדיין

משה רבינו ידע כי אין לו משלו מאומה כי אם כח ההטיה

הקב"ה עוזרו לאדם להטות תכונותיו לטוב

ואמרו בגמרא סוכה (נב): אמר רבי שמעון בן לקיש, יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו וכו', ואלמלא הקדוש ברוך הוא שעוזר לו אינו יכול לו. יש לפרש שזוהי העזרה שעוזר לו הקב"ה, שהכוחות שיש בו מתכוונים לצד הטוב. שכן יצר הרע יושב על שני מפתחי הלב, שאינו נמצא בצד הרע, שכן אין המלחמה במקום הרע. רק יושב על שני מפתחי הלב, ששם עיקר המלחמה להטות את הדברים מרע לטוב, והקב"ה מסייע ביד האדם שיוכל להטות לטוב.

תורה תבלין להטות יצרו ולהמתיקו

וזה גם מה שהורו לנו חז"ל הקדושים בדבריהם (קידושין ל:): 'בני, בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין', ויש להבין דברי חכמים וחידותם, הרי תבלין הוא הממתק את המאכל ונותן בו טעם, וכל מטרתנו לבער מקרבנו את היצר הרע, אם כן מהו שהמשילו היצר לתבלין. אך האמת היא, כי היצר הוא רצון באדם בלתי מוגדר לטוב או לרע, והוא כח רצון, חשק התלהבות ודחף בלתי מוגדר, וע"י התורה הקדושה משמש תבלין למתק ולהפכו לטוב, וכך משתמש בכלים שניתנו בו לתכלית שבשבילה נבראו. כמו לדוגמה אהבה - לאהוב הבורא, ויראה - ליראה מהחטא, וכן על זה הדרך. ואפילו גאווה המגונה משתמש בה להכיר גדולת הבורא ולנצח היצר.

וכמו שכתוב (תהלים קיט צח) 'מאויבי תחכמי מצוותיך' שביאר בזה הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב ע"ה (קדושת לוי נח ד"ה שמטבילין) שאת החשק וההתלהבות שיש לאדם לענייני העולם הגשמיים שהם אויביו של האדם, יקח מהם להחכים במצוות ה' ובאותה התלהבות יעשה את מצוות ה'. ועל כך פירשו צדיקים את דברי רש"י בפסוק (בראשית לב ה) 'עם לבן גרתי', שכתב: 'ותר"ג מצוות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים', שאמנם שמרתי תרי"ג מצוות, אך מצטער אני על כך שלא למדתי ממעשיו הרעים, והיה עלי ללמוד ממנו כיצד רץ והתלהב בעשיית מעשיו הרעים, ולהשמש בהתלהבות זו בעשיית המצוות.

כוחות מנוגדים זה לזה, ובידו להטות עצמו לאחד מהם, ובכך מושך אחריו גם את הכח המנוגד לו. וכבר נאמר שלכן נקרא 'איש' ראשי תיבות א'רץ 'יהודי ש'מים, שהיהודי נמצא בתווך בין שמים לארץ ובידו להטות ארץ לבחינת שמים, וחלילה להיפך.

וכך דרש בזה אדוננו הגאון מוילנא ע"ה (משלי כב ז) בדברי הגמרא בשבת דף קנו (ע"א), האי מאן דבמאדים יהי גבר אשיר דמא. שכל אדם נולד במזל מסוים ואינו יכול לשנותו, רק הכח שיש בידו הוא, לקחתו ולהשתמש בו לדברים טובים. כדוגמת הנולד במזל מאדים שבבחירתו יכול להיות מוהל, שיקח את מזלו וישתמש בו למצוות ולקדושת הברית. וכן יכול להשתמש בו להיות שוחט, שאף שיש בו מצוה אך אין זה אלא רשות, שכשירצה לאכול עליו לשחוט בהמתו. אך יכול ליפול לדרגת רוצח ח"ו. נמצא כי אותה הנקודה שיש בו יכולה לשמש לקדושה או להיפך ח"ו, לרציחה ואביוזרייהו. הרי לנו משמעות עמוקה בכח הניתן באדם להטות עצמו ומזלו ולהשתמש בו לטובה. שבעצם נמצאים בו כל האפשרויות, והמבוקש ממנו להטות עצמו ולנטות אחר הטוב.

יצר טוב מגיע בגיל י"ג לאחר שנשרשו תכונות נפש האדם

בזה ניתן לבאר מדוע היצר הטוב מגיע לאדם רק בהיותו בן י"ג שנים. שכן התכונות לטוב ולהיפך נמצאים בו עם לידתו כמאמר הכתוב (בראשית ח כא) 'כי יצר לב האדם רע מנעוריו', וכך מאמץ הוא לעצמו תכונות אלו וממצה אותם עד תומם, וכשנרכשו אצלו, מגיע היצר הטוב ואז יכול הוא להוציאם בכל הכח בקדושה. כי הלא כל כוחו של היצר הטוב הינו הטיית התכונות לטוב, ומשכן לאחר שנקנו בו באדם תכונותיו, מגיע זמנו של היצר הטוב להטותם לתחיה ולטוב.

ויאמר אליו ה' מה זה בידך ויאמר מטה (ד ב).

קשה, הלא ידע ה' מה יש בידו, לשם מה שאלו על כך. אלא ביארו בזה בספרן של צדיקים כי למקל ישנם כמה משמעויות, כשאדם בא בשנים נסמך עליו נקרא 'משענת', וכשאדם צעיר הולך עם מקלו משמש המקל לכבוד ולתפארת ואז נקרא 'מטה' על שמטה אותו לכאן ולכאן, וכשנוטלו להכות בו נקרא 'מקל' מלשון 'ונקלה אחיך לעיניך'. וזו הייתה שאלתו של הקב"ה למשה ע"ה 'מה זה בידך' באיזה מצב משמש המקל שבידך, והשיבו משה 'ויאמר מטה' המטה אשר בידי משמש לי להטות עצמי לימין ושמאל. כלומר הכח הנמצא בידי הוא להטות עצמי לגשמיות או לרוחניות באמצעות מעשי.

ומבואר עוד, כי משה רבנו ע"ה הלא היה חכם גיבור ועשיר כמובא בחז"ל (נדרים לח.), אך ידע, כי לכל אלה לא הגיע מכוחו העצמי אלא מהקב"ה שהשפיע לו כל זאת, ואם יטלם ממנו שוב אינו שווה לכלום. כי איך יחזיק עצמו לחכם הלא רק ה' יתן חכמה, ומשיב חכמים אחור ודעתם יסכל' (ישעיה מד כה). וכן מעלת העשירות, הלא ה' מוריש ומעשיר' (שמואל א' ב ז). וגבורת בן תמותה אף היא אינה שווה לכלום, כי 'באפס יד ישר' (דניאל ח כה). ועל זה השיבו משה רבינו, אכן אין לי מצד עצמי שום דבר, והכל בידך, ואני הנני רש ודל. ברם ישנו דבר אחד אשר הוא בידי ולי השליטה עליו, והוא 'המטה'. כלומר, כח הנטיה לנטות ימין ושמאל, לבחור בטוב או בהיפך ח"ו. כי רק את כח הבחירה העניק הקב"ה לאדם. וזאת על כל אדם לדעת, כי משלו אין לו מאומה כמאמר הכתוב (דה"א' כט יד) 'כי ממך הכל ומידך נתנו לך'. רק המבוקש מהאדם להטות רצונו וחשקו לדרך חיים, או אז ישפיע עליו הקב"ה כוחות משמים לגמור מעשיו בטוב.

כח האדם להשתמש בתכונותיו ולהטותם להיכן שיחפוץ

ניתן להעמיק עוד, מהו כח הנטייה שנתן הבורא יתברך ביד האדם. כי האדם נברא גוף ונשמה, ארץ ושמים.

בני יששכר
שארית ישראל
תפארת שלמה
יסוד העבודה
מגן אברהם
דברי יחזקאל
פרי צדיק
צדקת הצדיק
חסד לאברהם

באר מים חיים
יושר דברי אמת
מנחם ציון
אוהב ישראל
מאור ושמש
זרע קודש
בת עין
אור לשמים

אוצר בעל שם טוב
תולדות יעקב יוסף
נועם אלימלך
מנורת זהב החדש
מאור עינים
אור המאיר
עבודת ישראל
קדושת לוי
חיים וחסד

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל
 אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי'
 להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת
 · לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

להצטרפות חייג עכשיו: 1800-22-55-66 והגליזון בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
 Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com